

**«Μίκης Θεοδωράκης – Μάνος Χατζιδάκις:
Μουσικοί Διάλογοι. Επετειακό συνέδριο (1925-2025)»**

**“Mikis Theodorakis – Manos Hatzidakis:
Musical Dialogues. Anniversary conference (1925-2025)”**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ / PROGRAMME

Πέμπτη 23 Οκτωβρίου / Thursday 23 October

09:00–10:00 Έναρξη συνεδρίου / Conference Opening, Μεγάλη Αίθουσα Τελετών / The Great Hall

08.30-09.00 Εγγραφή / Registration

09.00-09.30 Προσφωνήσεις / Welcome addresses

09.30-10.00 Καλλιτεχνική εκδήλωση έναρξης / Opening music performance

Μελωδίες Μνήμης και Έμπνευσης / Melodies of Memory and Inspiration

Συμμετέχουν: Δάφνη Νικολάου (τραγούδι) / Ζωή Μούση (σαντούρι) / Σπύρος Ασημακόπουλος (τρομπόνι) / Νίκος Γύρας (κοντραμπάσο) / Αλέξανδρος Καψοκαβάδης (κιθάρα, μουσική επιμέλεια)

	Αμφιθέατρο Αργυριάδης / Argyriadis Amphitheater	Αμφιθέατρο Δρακόπουλος / Drakopoulos Amphitheater
10.30-12.00	Συνεδρία / Panel 1	Συνεδρία / Panel 2
Διάλειμμα		
12.15-13.45	Συνεδρία / Panel 3	Συνεδρία / Panel 4
Διάλειμμα		
14.00-15.00	Συνεδρία / Panel 5	Συνεδρία / Panel 6
Μεσημβρινή παύση εργασιών		
17.00-18.45	Συνεδρία / Panel 7	-
19.00-20.30	Στρογγυλή Τράπεζα I / Round Table I	-

Παρασκευή 24 Οκτωβρίου / Friday 24 October

	Αμφιθέατρο Αργυριάδης / Argyriadis Amphitheater	Αμφιθέατρο Δρακόπουλος / Drakopoulos Amphitheater
9.30-11.00	Συνεδρία / Panel 8	Συνεδρία / Panel 9
Διάλειμμα		
11.15-12.45	Συνεδρία / Panel 10	Συνεδρία / Panel 11
Διάλειμμα		
13.00-13.55	Συνεδρία / Panel 12	Συνεδρία / Panel 13
Διάλειμμα		
14.05-15.00	Συνεδρία / Panel 14	Συνεδρία / Panel 15
Μεσημβρινή παύση εργασιών		
17.00-18.30	Στρογγυλή Τράπεζα II / Round Table II	-

19.00-20.00 Λήξη συνεδρίου / Conference Closing, Μεγάλη Αίθουσα Τελετών / The Great Hall

Καλλιτεχνική εκδήλωση λήξης / Closing music performance

Συναυλία της Ορχήστρας Δωματίου του Τμήματος Μουσικών Σπουδών ΕΚΠΑ με επιλεγμένα τραγούδια των Μίκη Θεοδωράκη και Μάνου Χατζιδάκι

Μουσική επιμέλεια και διεύθυνση: Ζωή Ζενιώδη / βοηθός: Παύλος Κόρδης

Φλάουτο: Σοφία Χατζή - Άλκηστη Μπρακουμάτσου Τσώνη - Παρασκευή Τζαναβάρη

Όμποε: Φώτης Χατζής

Κλαρινέτο: Ιωάννα Καραγιωργάκη - Ιωάννα Πλέσσα - Δημήτρης Καντσιούλης

Κόρνο: Πέτρος Γαλάνης

Τρομπέτα: Βαρβάρα Γκουράρου - Κωνσταντίνος Μπαρμπούνης - Μάρκος Στυλιανέσης

Τρομπόνι: Χριστόφορος Πιθαμούδης

Κρουστά: Αλεξάνδρα Κόκκαλη

Βιολί: Μαρία Λουκά - Λεώνη Αλυφαντή - Στεφανία Ευαγγελιστή - Μαρία Ιωαννίδη - Ελένη Φιλίππα - Παναγιώτης Γανωτής

Βιόλα: Άγγελος Αραβίδης

Βιολοντσέλο: Δήμητρα Κεκεδάκη - Μαρία Μπιτσικώκου

Κοντραμπάσο: Ραφαήλ Κουκώνης

ΣΥΝΕΔΡΙΕΣ / PANELS

Συνεδρία / Panel 1: Ενόργανη Μουσική / Instrumental Music

Πρόεδρος Συνεδρίας / Session Chair: Μάρκος Τσέτσος

Ανδρόνογλου Ιωάννης: Η σολιστική κιθάρα στο έργο των Θεοδωράκη και Χατζιδάκι: *Romancero Gitano* και *Blue-* μουσικοαισθητικές και κοινωνικοπολιτικές σημάνσεις

Αλεξιάδης Μηνάς: Μ. Ι. Αλεξιάδης: «Παραλλαγές στην *Αθανασία* του Μάνου Χατζιδάκι» (1997)

Συνεδρία / Panel 2: Πρόσληψη / Reception

Πρόεδρος Συνεδρίας / Session Chair: Βίκυ Λαλιώτη

Κολυδάς Τάσος: Το έργο του Μίκη Θεοδωράκη και του Μάνου Χατζιδάκι στα μουσικοκριτικά σημειώματα του Μίνου Δούνια

Golubović Marija: Reception of Mikis Theodorakis and Manos Hadjidakis in Serbian Historiography and Cultural Memory

Μονεμβασίτης Γιώργος: Ο Θεοδωράκης διευθύνει την ΚΟΑ του Χατζιδάκι: Αποτίμηση ενός ιδιαίτερου γεγονότος με ξεναγό τις κριτικές της Καίτης Ρωμανού

Συνεδρία / Panel 3: Έντεχνο Λαϊκό I / Art-Popular Song (entechno laiko) I

Πρόεδρος Συνεδρίας / Session Chair: Παναγιώτης Πούλος

Michael Christina: Creating a genre on stage: Manos Hadjidakis and the emergence of art-popular song in Greece

Diamantouli Eirini: (Re)remembering Theodorakis: Art-popular song as the afterlife of Greek wartime and resistance music making

Μάρκος Τσέτσος: Υπάρχει έντεχνο λαϊκό τραγούδι;

Συνεδρία / Panel 4: Μουσική και Ποίηση / Music and Poetry

Πρόεδρος Συνεδρίας / Session Chair: Μηνάς Ι. Αλεξιάδης

Ντούρου Μαρία: Ο Μίκης Θεοδωράκης και ο Μάνος Χατζιδάκις προσεγγίζουν μουσικά τον Κωνσταντίνο Π. Καβάφη

Παπαδημητρίου Ρωξάνη – Κοψάρης Κοσμάς: Όψεις της μελοποίησης του Κ.Γ.Καρυωτάκη από τον Μίκη Θεοδωράκη: η περίπτωση της όπερας *Κώστας Καρυωτάκης ή οι Μεταμορφώσεις του Διονύσου* και των μελοποιημένων ποιημάτων του Καρυωτάκη

Χριστοδούλου Νίκος: Συνεργασία με τον Μίκη Θεοδωράκη και τα *Τραγούδια σε ποίηση Καρυωτάκη*

Συνεδρία / Panel 5: Ιστορία I / History I

Πρόεδρος Συνεδρίας / Session Chair: Τάσος Κολυδάς

Σωτηρίου Αγγελίνα: Συνομιλώντας με την ιστορία: το *Άξιον Εστί* και η *Εποχή της Μελισσάνθης*

Μαράτος Ανδρέας: Μίκης Θεοδωράκης: Η μουσική ουτοπία μιας ανυπότακτης Ρωμιοσύνης

Συνεδρία / Panel 6: Λογοτεχνία I / Literature I

Πρόεδρος Συνεδρίας / Session Chair: Αλίνα Καλοπανά

Ραζάκη Δήμητρα: Ο σχεδόν απών Καβάφης: Οι μελοποιήσεις καβαφικών ποιημάτων από τον Μίκη Θεοδωράκη και τον Μάνο Χατζιδάκι

Κοκκινίδη Εύα: Μελοποιημένη πεζογραφία: *Ο Καπετάν Μιχάλης* από τον Νίκο Καζαντζάκη στον Μάνο Χατζιδάκι

Συνεδρία / Panel 7: Η τεκμηρίωση της ελληνικής μουσικής ζωής μέσα από το αρχείο του Μίκη Θεοδωράκη / Documenting Greek Musical Life through the Archive of Mikis Theodorakis

Διοργάνωση / Organizer: Μουσική Βιβλιοθήκη «Λίλιαν Βουδούρη» του Συλλόγου Οι Φίλοι της Μουσικής / Music Library "Lilian Voudouri" of the Friends of Music Society

Πρόεδρος Συνεδρίας / Session Chair: Ελένη Καλλιμοπούλου

Μεράκου Στεφανία: Η κριτική για την ορχηστρική μουσική του Μίκη Θεοδωράκη στα πρώτα χρόνια της δημιουργίας του

Αντωνελάκη Φιόνα: «Εποχή κρούσεων και ψαξίματος»: Μίκης Θεοδωράκης, Αργύρης Κουνάδης και το πολιτισμικό πεδίο της δεκαετίας του '50

Βράκα Βάλια: Ο *Επιτάφιος* του Μίκη Θεοδωράκη: μουσική σύνθεση, ιστορικό πλαίσιο και διττή δισκογραφική ερμηνεία

Χαρκιολάκης Αλέξανδρος: Δύο μελοποιήσεις της «Άρνησης»

Στρογγυλή Τράπεζα I / Round Table I: Μίκης - Μάνος 100 Χρόνια: Δρόμοι Παράλληλοι και Εκλεκτικές Συγγένειες / Mikis - Manos 100 Years: Parallel Routes and Eclectic Affinities

Συντονιστές / Moderators: Αναστασία Γεωργάκη και Λάμπρος Λιάβας

Νένα Βενετσάνου (ερμηνεύτρια) - Σαβίνα Γιαννάτου (ερμηνεύτρια) - Νίκος Κυπουργός (συνθέτης) - Δημήτρης Λέκκας (συνθέτης - ερευνητής) - Δημήτρης Μαραγκόπουλος (συνθέτης) - Θύμιος Παπαδόπουλος (συνθέτης - ενορχηστρωτής) - Νίκος Χριστοδούλου (συνθέτης - μαέστρος)

Συνεδρία / Panel 8: Πολιτική / Politics

Πρόεδρος Συνεδρίας / Session Chair: Μαρία Παπαπαύλου

Καλλιμοπούλου Ελένη – Κορνέτης Κωστής – Θεοχάρη Αφροδίτη: Το φιλμ ως αντί-αρχείο της δικτατορίας: Ο Μίκης Θεοδωράκης από την Αθήνα στο Βερολίνο και την Τασκένδη

Petroudi Georgia: Archiving engagement: Mikis Theodorakis' cultural and political presence in Cyprus

Christoforidis Michael: Politics, multiculturalism and music: Mikis Theodorakis's 1972 tour of Australia

Συνεδρία / Panel 9: Έντεχνο Λαϊκό II / Art-Popular Song (entechno laiko) II

Πρόεδρος Συνεδρίας / Session Chair: Γιώργος Κίτσιος

Κανέλλος Γιώργος: Ο Μίκης, η λαϊκή μουσική και το μπουζούκι. Προσλήψεις, μετατοπίσεις και η επιρροή της πολιτικής συγκυρίας

Κωνσταντινίδης Πάρις: Οι «αποτυχίες» των Θεοδωράκη και Χατζιδάκι: επαναλαμβανόμενα μοτίβα σε νέα πολιτισμικά συμφραζόμενα

Chardas Kostas: When performance tells interesting stories: Performance issues within the “entechno laiko song” of Mikis Theodorakis and Manos Hadjidakis

Συνεδρία / Panel 10: Μουσική, Οπτικοακουστικά και Ψηφιακά Μέσα / Music, Audiovisual and Digital Media

Πρόεδρος Συνεδρίας / Session Chair: Ιάκωβος Σταϊνχάουερ

Τουμασάτος Ηλίας: Ο Μίκης και ο Μάνος στον ψηφιακό κόσμο: Η απήχηση της δισκογραφίας τους στις ψηφιακές πλατφόρμες

Παπαδημητρίου Ρωξάνη: Ο Μάνος Χατζιδάκις και η μουσικοποιητική αφήγηση στην ταινία *America, America* (1963): Ηχητικές ταυτότητες σε διαδρομές μετανάστευσης

Πουλάκης Νίκος – Πρατίλας Σπύρος: Ηχοπολιτικές αντιστάσεις: Επαναπροσεγγίζοντας τη μουσική του Μίκη Θεοδωράκη για την ταινία «Z» του Κώστα Γαβρά

Συνεδρία / Panel 11: Ζητήματα Εκπαίδευσης, Ποίησης και Διακειμενικότητας / Issues of Education, Poetry and Intertextuality

Πρόεδρος Συνεδρίας / Session Chair: Κατερίνα Λεβίδου

Καψοκαβάδης Αλέξανδρος: «Στις αίθουσες των τραγουδιών...» Η μουσική του Χατζιδάκι και του Θεοδωράκη ως εργαλείο παιδείας, μνήμης και ιστορικής συνείδησης στα Μουσικά Σχολεία της Αθήνας κατά την τελευταία δεκαετία του 20ού αιώνα

Δάκα Λίλυ: Η γυναικεία ποιητική παρουσία στο έργο του Μίκη Θεοδωράκη και του Μάνου Χατζιδάκι

Χρύση Μάριμελ: Όπερα και διακειμενικότητα: Η όπερα *Αντιγόνη* (*Antigone*) του Μίκη Θεοδωράκη

Συνεδρία / Panel 12: Αναλυτικές Προσεγγίσεις I / Analytical Perspectives I

Πρόεδρος Συνεδρίας / Session Chair: Κώστας Τσουγκρας

Christopoulou Valia: Between art and popular song: *Les Six Eluard* by Mikis Theodorakis

Ραπτάκης Σόλων: Εφαρμογές της σενκεριανής ανάλυσης στην δημοφιλή μουσική: η περίπτωση τριών τραγουδιών του Μάνου Χατζιδάκι

Συνεδρία / Panel 13: Ιστορία II / History II

Πρόεδρος Συνεδρίας / Session Chair: Νίκος Πουλάκης

Komatović Nikola: “Is there anybody going to listen to my story...” Or how did John Lennon replace Elvis Presley with Theodorakis?

Λεμονίδου Έλλη: Με παρρησία και τόλμη: Η δημόσια παρουσία του Μίκη Θεοδωράκη και του Μάνου Χατζιδάκι την περίοδο 1985-1989

Συνεδρία / Panel 14: Αναλυτικές Προσεγγίσεις II / Analytical Perspectives II

Πρόεδρος Συνεδρίας / Session Chair: Κώστας Χάρδας

Καπουρελάκος Βαλάντης – Τσούγκρας Κώστας: Ανάλυση του «Τρίο για βιολί, τσέλο και πιάνο» (1947) του Μίκη Θεοδωράκη: Ζητήματα μοτιβικής, μορφολογικής και αρμονικής δομής

Τσούγκρας Κώστας: Ο Μάνος Χατζιδάκις και η τέχνη της μελοποίησης: Μουσικοποιητική ανάλυση δύο τραγουδιών από τον «Μεγάλο Ερωτικό»

Παληός Απόστολος: Προσέγγιση και επισκόπηση των «κλασικών» συνθέσεων του Θεοδωράκη για ένα και δύο πιάνο

Συνεδρία / Panel 15: Λογοτεχνία II / Literature II

Πρόεδρος Συνεδρίας / Session Chair: Νίκος Μαλιάρας

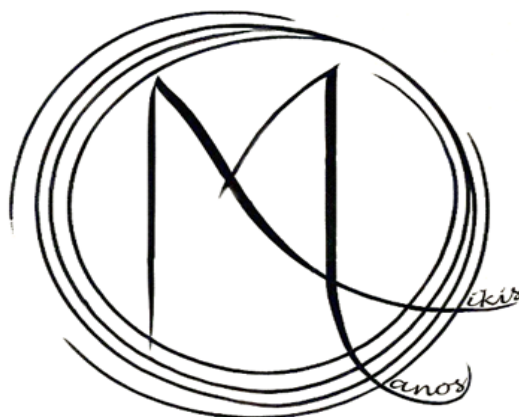
Meirelles Regina: Mikis Theodorakis and Pablo Neruda: A relevant friendship

Γαραντούδης Ευριπίδης: Οι μελοποιήσεις της ελληνικής ποίησης από τη σκοπιά της νεοελληνικής φιλολογίας

Στρογγυλή Τράπεζα II / Round Table II: Μίκης - Μάνος 100 Χρόνια: Δρόμοι Παράλληλοι και Εκλεκτικές Συγγένειες / Mikis - Manos 100 Years: Parallel Routes and Eclectic Affinities

Συντονιστές / Moderators: Αναστασία Γεωργάκη και Λάμπρος Λιάβας

Τάσος Καρακατσάνης (συνθέτης) - Αστέρης Κούτουλας (παραγωγός - σκηνοθέτης) - Ανδρέας Μαράτος (εικαστικός) - Γιώργος Μονεμβασίτης (μουσικοκριτικός - συγγραφέας) - Γιώργος Τσάμπρας (συγγραφέας) - Μαρία Φαραντούρη (ερμηνεύτρια)

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ / PAPER ABSTRACTS

Συνεδρία / Panel 1: Ενόργανη Μουσική / Instrumental Music

Ανδρόνογλου Ιωάννης: Η σολιστική κιθάρα στο έργο των Θεοδωράκη και Χατζιδάκι: *Romancero Gitano* και *Blue*- μουσικοαισθητικές και κοινωνικοπολιτικές σημάνσεις

Το 1967, ο Μίκης Θεοδωράκης συνθέτει τον κύκλο τραγουδιών *Romancero Gitano* που αποτελεί μελοποίηση του ομώνυμου κύκλου ποιημάτων του Federico Garcia Lorca. Η απόδοση στην ελληνική γλώσσα ανήκει στον νομπελίστα ποιητή, Οδυσσέα Ελύτη. Το 1982-83 μετασκευάζει τον κύκλο τραγουδιών σε κονσέρτο για κιθάρα, όπως ο ίδιος διατυπώνει, για φωνή, κιθάρα, χορωδία και ορχήστρα στο εν τέλει. Το 1995 προχωρά σε επόμενη μετασκευή υπό τη μορφή κονσέρτου για κιθάρα και ορχήστρα και με τίτλο *Ραψωδία για Κιθάρα και Ορχήστρα*. Ο Μάνος Χατζιδάκις επίσης, εν έτει 1968, ηχογραφεί το έργο του *Blue* για κιθάρα και ορχήστρα το οποίο αποτελεί τη μουσική της ομώνυμης ταινίας του Silvio Narrizano. Αυτά τα δύο έργα αποτελούν μοναδικές περιπτώσεις στη συνολική εργογραφία των δύο συνθετών, όπου η κιθάρα έχει τον πρωταγωνιστικό ρόλο στη μορφή κονσέρτου. Ερευνητικά ερωτήματα που προκύπτουν από τα δεδομένα αυτά είναι α) η δομική μορφή των έργων και β) η σχέση τους σε επίπεδο μουσικοαισθητικής οπτικής και τεχνικών πρακτικής της σύνθεσης και εκτέλεσης με τη διεθνή δυτική έντεχνη μουσική δημιουργία, γ) κατά πόσον και πως αντιπροσωπεύεται η έννοια της Ελληνικότητας σε αυτά τα έργα; δ) ποιες κοινωνικοπολιτικές σημάνσεις εκπορεύονται; Θα επιχειρήσουμε να απαντήσουμε στα παραπάνω ερωτήματα εφαρμόζοντας μεθοδολογικά εφαρμόζουμε την μουσικοαισθητική, κοινωνικοπολιτική ανάλυση.

Αλεξιάδης Μηνάς: Μ. Ι. Αλεξιάδης: Παραλλαγές στην *Αθανασία* του Μάνου Χατζιδάκι (1997)

Παρουσίαση του συμφωνικού μου έργου *Παραλλαγές στην Αθανασία του Μάνου Χατζιδάκι*. Το έργο αυτό, ουσιαστικά μία συμφωνία κοντσερτάντε για δύο σόλο κιθάρες, μικρό κιθαριστικό σύνολο, και συμφωνική ορχήστρα, ήταν ανάθεση της Ορχήστρας των Χρωμάτων, για την ετήσια συναυλία, που διοργανωνόταν τότε επί σειρά ετών, στην επέτειο του θανάτου του Μ. Χατζιδάκι στην μεγάλη αίθουσα του Μεγάρου Μουσικής Αθηνών. Το συγκεκριμένο έργο παρουσιάστηκε (στην 3η αντίστοιχη επέτειο), στις 18 Ιουνίου 1997, με σολίστ: τους Βαγγέλη Μπουντούνη και Μάρω Ραζή, το σύνολο “Οι κιθαριστές”, και την Ορχήστρα των Χρωμάτων υπό την διεύθυνση του Μίλτου Λογιάδη. Η ανακοίνωση, θα είναι κυρίως μία παρουσίαση του έργου: Με ηχογραφημένα αποσπάσματα από την συγκεκριμένη συναυλία και σχολιασμό όλων των επιμέρους τμημάτων, 1. «Αθανασία- Θέμα», 2. Παραλλαγή: Κιθάρες, πνευστά και κρουστά 3. Παραλλαγή: Ορχήστρα εγχόρδων, 4. Θέμα και Εισαγωγή (tutti) 5. Παραλλαγή: Κιθάρες (soli & ensemble) , 6. «Finale– Αθανασία» (tutti).

Συνεδρία / Panel 2: Πρόσληψη / Reception

Κολυδάς Τάσος: Το έργο του Μίκη Θεοδωράκη και του Μάνου Χατζιδάκι στα μουσικοκριτικά σημειώματα του Μίνου Δούνια

Η έρευνα εξετάζει την υποδοχή των έργων του Μίκη Θεοδωράκη και του Μάνου Χατζιδάκι μέσα από τα μουσικοκριτικά σημειώματα του Μίνου Δούνια. Ο Δούνιας αποτέλεσε σημαντική φυσιογνωμία της μουσικής κριτικής, όντας ο πρώτος διδάκτωρ Μουσικολογίας με την ιδιότητα του μουσικοκριτικού στην Ελλάδα. Το υλικό της έρευνας αποτελείται από το σύνολο των μουσικοκριτικών σημειωμάτων που δημοσιεύθηκαν από την πένα του Δούνια και περιέχουν αναφορές στους δύο συνθέτες, μέσα από τη σταθερή στήλη που διατηρούσε ο Δούνιας στην εφημερίδα “Η Καθημερινή”. Η περίοδος που καλύπτεται, εκτείνεται από το 1949 έως το 1962· ξεκινά

με την κριτική σχετικά με τη διάλεξη του Χατζιδάκι για το ρεμπέτικο και διακόπτεται απότομα με τον αιφνίδιο θάνατο του μουσικοκριτικού.

Ο Δούνιας παρακολουθεί τη σταδιακή διαμόρφωση της μουσικής γλώσσας του Θεοδωράκη και του Χατζιδάκι από τα πρώτα τους καλλιτεχνικά βήματα. Εστιάζει στην ανάλυση των τεχνικών χαρακτηριστικών της συνθετικής τους γραφής, εξετάζοντας τις επιρροές από τη έντεχνη δυτική μουσική από τη μια και την ελληνική παράδοση από την άλλη. Από την πρώτη στιγμή αναγνωρίζει το ταλέντο και στους δύο και διατυπώνει την άποψη ότι με τις κατάλληλες προϋποθέσεις θα έχουν τη δυνατότητα να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην ελληνική μουσική σκηνή.

Η προσέγγιση βασίζεται στην ανάλυση και τον σχολιασμό των κειμένων, παρακολουθώντας τη εξέλιξη των απόψεων του μουσικοκριτικού απέναντι στους δύο συνθέτες στον άξονα του χρόνου. Συμβάλει στην τεκμηρίωση της μουσικής ζωής στην Ελλάδα, μέσα από μια συστηματική καταγραφή των πηγών. Τέλος, συνδράμει στην κατανόηση του ρόλου της μουσικής κριτικής για τη διαμόρφωση αισθητικών κριτηρίων, με σκοπό την προσέγγιση του έργου των δύο συνθετών.

Golubović Marija: Reception of Mikis Theodorakis and Manos Hadjidakis in Serbian Historiography and Cultural Memory

This paper explores the reception of the works and cultural roles of two prominent Greek composers, Mikis Theodorakis and Manos Hadjidakis, within Serbian historiography and cultural memory, situated within the broader context of Yugoslav and post-Yugoslav cultural dynamics. Theodorakis's music and political activism – as emblematic of resistance and leftist values – are considered in relation to how they were articulated within the ideological and aesthetic narratives of socialist Serbia, and how they have been reinterpreted in various post-socialist contexts. His visibility in academic writing, the press, and public discourse reveals a multifaceted process of cultural adaptation shaped by political and aesthetic expectations. In contrast, Manos Hadjidakis appears only sporadically in Serbian sources, suggesting a structural asymmetry in the reception of the two composers. This absence is not merely a bibliographic detail, but an analytical indicator of selective mechanisms that govern cultural visibility and memory. The comparative lack of attention to Hadjidakis raises questions about which artistic figures were seen as ideologically legible or culturally instrumental within local narratives of internationalism and resistance.

The paper proposes that the contrasting receptions of Theodorakis and Hadjidakis reflect broader tendencies in the formation of the cultural canon in Serbia. By examining these asymmetries in cultural reception, the paper contributes to a deeper understanding of the intersection between music, politics, and historical memory in a post-socialist context, while also offering insight into the cultural dynamics that may have shaped Greek-Serbian cultural relations.

Μονεμβασίτης Γιώργος: Ο Θεοδωράκης διευθύνει την ΚΟΑ του Χατζιδάκι: Αποτίμηση ενός ιδιαίτερου γεγονότος με ξεναγό τις κριτικές της Καίτης Ρωμανού

Στα μέσα της δεκαετίας 1950-1960 ο Μίκης Θεοδωράκης σπούδαζε με υποτροφία του ΙΚΥ στο περίφημο Ωδείο του Παρισιού· ανώτερα θεωρητικά κυρίως. Στη διάρκεια των σπουδών του παρακολούθησε και τα μαθήματα διεύθυνσης ορχήστρας του Ευγένιου Μπιγκώ (Eugène Bigot, 1888-1965). Στις προθέσεις του ήταν να αξιοποιήσει τα σχετικά εφόδια διευθύνοντας δικά του έργα μια και είχε αποφασίσει να σταδιοδρομήσει ως συνθέτης. Έτσι και έγινε. Όσοι έχουν παρακολουθήσει συναυλίες με έργα του με αυτόν στο πόντιουμ θυμούνται σίγουρα τον εντυπωσιακό, τον ρωμαλέο τρόπο με τον οποίο διηύθυνε τα μουσικά σύνολα και τους σολίστ – τραγουδιστές συνήθως - που συμμετείχαν. Υπήρξαν όμως και περιπτώσεις στη μουσική διαδρομή του, έστω και λιγοστές, στις οποίες διηύθυνε έργα του κλασικού ρεπερτορίου. Κυρίως στην προ της δικτατορίας περίοδο, όταν διηύθυνε τη Μικρή Ορχήστρα Αθηνών (1962-64), την οποία είχε ιδρύσει/οργανώσει ο ίδιος, αποκλειστικά σχεδόν σε έργα της περιόδου Μπαρόκ, μια και ήταν ορχήστρα εγχόρδων. Ξαφνικά, ωστόσο, το 1979, ενώ δεν έχει σιγάσει τελείως ο μεταπολιτευτικός μουσικός ενθουσιασμός, με τις μεγάλες συναυλίες στα γήπεδα, ανακοινώνεται ότι σε τρεις από τις συναυλίες της Κρατικής

Ορχήστρας Αθηνών (ΚΟΑ) στο πρόγραμμα της καλλιτεχνικής περιόδου 1979-80 αρχιμουσικός θα είναι ο Μίκης Θεοδωράκης· υπενθυμίζεται ότι Καλλιτεχνικός Διευθυντής της ΚΟΑ ήταν τότε ο Μάνος Χατζιδάκις. Στην ομιλία διερευνώνται οι αιτίες και οι συνθήκες που συντέλεσαν στην πραγμάτωση του αξιομνημόνευτου, όσο και αξιοπερίεργου αυτού γεγονότος, όπως τις είχε αποκαλύψει ο ίδιος ο Μίκης Θεοδωράκης στον ομιλούντα, καθώς και η αποτίμηση των τριών συναυλιών, μέσα από τις κριτικές τις οποίες είχε συντάξει για αυτές η αγαπημένη και αλησμόνητη φίλη Καίτη Ρωμανού· δημοσιεύτηκαν στην εφημερίδα Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, με την οποία συνεργαζόταν τότε. Ο ομιλών είχε παρακολουθήσει μόνο την πρώτη από αυτές!

Συνεδρία / Panel 3: Έντεχνο Λαϊκό I / Art-Popular Song (entechno laiko) I

Michael Christina: Creating a genre on stage: Manos Hadjidakis and the emergence of art-popular song in Greece

This paper aims to situate the early theatrical compositions of Manos Hadjidakis as the starting point for what was later established as entechno laiko (art-popular song) in Greece and argues for the central role of Hadjidakis' theatrical compositions in shaping the genre, which ultimately bridged the traditional and the modern, the poetic and the popular. Long before the term entechno laiko was coined by Mikis Theodorakis with the release of *Epitaphios* (1960), the genre's essential elements—its musical language and aesthetic ambitions—were already taking shape through Hadjidakis' compositions for contemporary theatre and ancient drama.

Hadjidakis' music for productions, such as *Antigone* by Anouilh (1947), *Blood Wedding* (1948), *Plutus* (1957), and *The Birds* (1959,) introduced an unprecedented synthesis of rebetiko and art music, which was neither decorative nor incidental: it represented an intentional aestheticisation of tradition, deeply influenced by the Greek literary modernism of the Generation of the '30s, many of whom provided lyrics and translations for these productions. Through theatre, Hadjidakis challenged the boundaries between 'high' and 'low', transforming the once-marginal rebetiko into components of a new, elevated musical discourse.

Rather than treating genre as a static category, this paper adopts a more fluid understanding, drawing on theories by Fabbri and Frith to consider genre as a process—shaped by artistic experimentation, cultural dialogue, and shifting reception modes. Hadjidakis' theatrical works functioned as experimental spaces where the boundaries of Greek musical identity were being redrawn, before the codification of entechno laiko as a genre for the masses.

Ironically, Hadjidakis did not anticipate that these early compositions—intended as artistic interventions, not popular products—would lay the groundwork for what became Greece's dominant musical idiom. His use of rebetiko in the highly symbolic space of ancient drama was initially met with resistance, yet gradually gave way to widespread acceptance. Certainly, the emergence of Theodorakis—though grounded in different aesthetic and ideological agendas—also played a decisive role in the broader legitimisation of entechno laiko. The retrospective codification, and the widening of the genre, reveal the disjuncture between creative agency and cultural reception, and highlight how genres are not only composed, but also socially constructed over time.

Diamantouli Eirini: (Re)remembering Theodorakis: Art-popular song as the afterlife of Greek wartime and resistance music making

In the aftermath of Nazi occupation (1941–1944) and the Greek Civil War (1946–49), Mikis Theodorakis rose to prominence with the consolidation of a genre which became known as *éntechno laikó tragoudi*, or art-popular song, in the 1950s and 1960s. Art-popular song intervened within the cultural landscape to rival the cultural programme of the Greek National School, which had dominated the musical establishment since the beginning of the twentieth century. Though Greek and

anglophone scholarship on Theodorakis is plentiful in comparison with other Greek composers, much of this scholarly engagement exists in the context of a kind of ‘watershed history’ which identifies Theodorakis’s cultural-political agenda represented by art-popular song as sui generis. Emphasising art-popular song’s novelty effectively acknowledges the crucial aesthetic, formal, and stylistic departures, and innovations of the genre. This watershed mentality, however, can be seen to disrupt a coherent sense of artistic progression and historical continuity, leaving Theodorakis’s positionality within a lineage of Greek composers and as the inheritor of a cultural-ideological thesis underexamined; thereby, and more insidiously, eschewing the legacy of Greek *warne* music-making and the cultural significance of *andártika*, for example. I consider Theodorakis’s art-popular song as representing the realisation of the social, political, and musical concerns that occupied other Greek composers including Nikos Skalkotas and Alekos Xenos and provided the impetus for the creation of *andártika*. The music that emerged was, I argue, partly shaped by a cultural and ideological encounter between the composers and socialist discourse, Soviet cultural politics, and political theory and practice. In this vein, I aim to highlight a leftist cultural thread running through a genealogy of Greek composers and works that comes to fruition in the politicised aesthetic doctrine of art-popular song.

Μάρκος Τσέτσος: Υπάρχει έντεχνο λαϊκό τραγούδι;

Θα εξετάσω τις δύο απαντήσεις στο ερώτημα. Η αρνητική απάντηση επικαλείται ένα ουσιοκρατικό επιχείρημα, σύμφωνα με το οποίο αμφότερες οι έννοιες “λαϊκό τραγούδι” και “έντεχνη μουσική” περιέχουν ένα πάγιο σύνολο ιδιοτήτων τις οποίες ένα λαϊκό τραγούδι και ένα έργο έντεχνης μουσικής πρέπει να κατέχουν υποχρεωτικά προκειμένου να ισχύουν και να χαρακτηρίζονται ως τέτοια. Η θετική απάντηση κατ’ ουσίαν επικαλείται ένα ονοματοκρατικό (νομιναλιστικό) επιχείρημα, σύμφωνα με το οποίο οι ως άνω έννοιες δεν περιέχουν τέτοιες ιδιότητες, και επομένως μπορούν να χρησιμοποιούνται κατά το δοκούν και στο εσωτερικό λογοθεσιών (*discourses*), οι οποίες στηρίζουν σχετικές πρακτικές. Όπως θα προσπαθήσω να δείξω, τόσο ο Μάνος Χατζιδάκις όσο – και ειδικά – ο Μίκης Θεοδωράκης υιοθέτησαν τη λογική του δεύτερου επιχειρήματος, με τρόπο που η ειδική βιβλιογραφία για τη δημοφιλή μουσική (βλ. για παράδειγμα Simon Frith) έχει εξετάσει διεξοδικά.

Συνεδρία / Panel 4: Μουσική και Ποίηση / Music and Poetry

Ντούρου Μαρία: Ο Μίκης Θεοδωράκης και ο Μάνος Χατζιδάκις προσεγγίζουν μουσικά τον Κωνσταντίνο Π. Καβάφη

Μετά τον Δημήτρη Μητρόπουλο, τον πρώτο συνθέτη που απέδωσε μουσικά τον Κ. Π. Καβάφη (1925-1926), τον Γιώργο Πονηρίδη (1934, έναν χρόνο μετά την εκδημία του ποιητή) και τον Γιάννη Ανδρέου Παπαϊωάννου (Αύγουστος 1953), ο Μίκης Θεοδωράκης στην εκπνοή του 1953 και μόλις λίγους μήνες πριν μεταβεί στο Παρίσι για να συνεχίσει τις σπουδές του στο Ωδείο του Παρισιού, αναμετρίεται μουσικά με τον καθαφικό στίχο επιλέγοντας ωστόσο να μην προβεί σε μελοποίησή του αλλά να αναγνωστεί από αφηγητή με μουσική υπόκρουση η οποία διακριτικά θα συνοδοιπορεί με τον στίχο και θα μεταφέρει στο πεντάγραμμο το συγκινησιακό φορτίο των ποιημάτων. Πρόκειται για το έργο *Quatre poèmes de Konst. Kavafis* για αφηγητή, όμποε, κλαρινέτο, αγγλικό κόρνο και φαγκότο (AST 78) όπου αποδίδονται μουσικά τα ποιήματα *Τελειωμένα*, *Μακριά*, *Απολείπειν ο Θεός Αντώνιον* και *Τείχη*. Κατά τα έτη 1980-1981 ο Θεοδωράκης συνθέτει την *Συμφωνία αρ. 3* για σοπράνο, μικτή χορωδία και ορχήστρα (AST 250). Στο τρίτο μέρος της ο συνθέτης επανέρχεται στον Αλεξανδρινό αυτή τη φορά για να μελοποιήσει επιλεγμένους στίχους του ποιήματος *Η πόλις*.

Ο Μάνος Χατζιδάκις μελοποιεί μόνο ένα ποίημα του Καβάφη το οποίο εντάσσεται στον κύκλο τραγουδιών *Ο Μεγάλος Ερωτικός* (έργο 30) για δύο φωνές, χορωδία και δώδεκα όργανα ο οποίος ολοκληρώνεται το 1972. Πρόκειται για το ποίημα *Μέρες του 1903* το οποίο θα αποτελέσει ένα από τα έντεκα ποιήματα που μελοποιούνται στον κύκλο και που αγκαλιάζουν μία ευρεία χρονική περίοδο της ελληνικής ποιητικής δημιουργίας, από την Σαφώ, τον Ευριπίδη και τον Σολομώντα μέχρι τον

Χορτάση, τον Σολωμό, τον Σαραντάρη, την Μυρτιώτισσα αλλά και τους σύγχρονους με τον συνθέτη Ελύτη και Γκάτσο.

Στην παρούσα πρόταση σκιαγραφείται το ιστορικό πλαίσιο σύνθεσης και επιχειρείται μουσικοποιητική ανάλυση των προαναφερθέντων έργων με στόχο την κατάδειξη των μουσικών εκφραστικών μέσων με τα οποία οι δύο μουσουργοί προσεγγίζουν τον καβαφικό στίχο. Η παρουσία του Αλεξανδρινού στο εξαιρετικά πλούσιο έργο τους είναι ιδιαίτερα διακριτική. Ωστόσο, όπως προκύπτει από την παρούσα έρευνα, η μουσική απόδοσή του κατέχει ξεχωριστή θέση όχι μόνο στην εργογραφία τους αλλά και στον μακρύ κατάλογο της μελοποιημένης καβαφικής ποίησης από έλληνες συνθέτες.

Παπαδημητρίου Ρωξάνη – Κοψάρης Κοσμάς: Όψεις της μελοποίησης του Κ.Γ.Καρυωτάκη από τον Μίκη Θεοδωράκη: η περίπτωση της όπερας *Κώστας Καρυωτάκης ή οι Μεταμορφώσεις του Διονύσου* και των μελοποιημένων ποιημάτων του Καρυωτάκη

Η παρούσα ανακοίνωση συνεξετάζει την μελοποίηση του μεσοπολεμικού αυτόχειρα ποιητή Κ.Γ. Καρυωτάκη από τον Μίκη Θεοδωράκη τόσο για την περίπτωση της όπερας *Καρυωτάκης* όσο και αντιπροσωπευτικών ποιημάτων του βασικότερου εκπροσώπου της Γενιάς του '20. Σε διαθεματικό και διεπιστημονικό πεδίο σύνδεσης, επιχειρείται μια συγκριτολογική ερμηνεία της συγκεκριμένης όπερας σε συνδυασμό με την ανάλυση μελοποιημένων καρυωτακικών ποιημάτων από τον συνθέτη. Το συγκεκριμένο έργο απηχεί μια ιδεολογία και οπτική για την Ελλάδα της δεκαετίας του '80, μιας εποχής έντονων ζυμώσεων συνυφασμένων με την απόπειρα ριζικής αλλαγής σε κοινωνικό, πολιτικό και σε πολιτιστικό επίπεδο στα πρώτα χρόνια της Μεταπολίτευσης. Στη συγκεκριμένη μελέτη εξετάζεται η όπερα *Καρυωτάκης* ως ένα σύνθετο έργο, στο οποίο συνυπάρχουν η μελοποίηση της ποίησης, η βιογραφική αφήγηση και η πολιτισμική πρόσληψη της μορφής του ποιητή. Μέσα από μουσικολογική και κειμενική ανάλυση, διερευνάται η λειτουργία της μουσικής στο έργο ως μέσο ερμηνείας του τραγικού βιώματος του Κώστα Καρυωτάκη. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη σχέση του Θεοδωράκη με τη λόγια παράδοση, αλλά και στον τρόπο με τον οποίο το έργο διαμορφώνει μία ιδεολογική αναπαράσταση της Μεταπολεμικής Ελλάδας. Η όπερα αναδεικνύεται ως παράδειγμα καλλιτεχνικής συνάντησης ποίησης και μουσικής με έντονα υπαρξιακά και πολιτικά συμφραζόμενα.

Παράλληλα, σε φιλολογικό πεδίο συνεξέτασης, το ίδιο διάστημα ο Θεοδωράκης μελοποιεί ποιήματα του Καρυωτάκη σχετικά με την μοίρα του καταραμένου ποιητή που δεν μπορεί να βρει πεδίο έκφρασης και ανταπόκρισης στην εποχή του, έρμαιο στα γρανάζια ενός σαθρού κοινωνικού μηχανισμού καθιστώντας κάθε άτομο αλλότριο του πρότερου εαυτού του. Σε αυτό το πλαίσιο, θα αναζητηθούν οι ειδικότερες συνθήκες που διαμορφώνουν την αντιστοιχία των δύο εποχών, της πρώτης μεσοπολεμικής δεκαετίας και της πρώτης μετά από εκείνης του Πολυτεχνείου. Η ανακοίνωση εξετάζει πολυδιάστατα σε μουσικολογικό και σε φιλολογικό επίπεδο το σταθερό ενδιαφέρον του Μίκη Θεοδωράκη, για την περίπτωση του Καρυωτάκη, και τις συνθήκες που το εξέθρεψαν.

Χριστοδούλου Νίκος: Συνεργασία με τον Μίκη Θεοδωράκη και τα *Τραγούδια σε ποίηση Καρυωτάκη*

Με τον Μίκη Θεοδωράκη συνεργάστηκα ως συνθέτης και ως διευθυντής ορχήστρας, στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Το 1984 μετέγραψα για τρίο με φλάουτο, βιολί και κιθάρα τη σκηνική μουσική του για το θεατρικό έργο Ένας όμηρος του Brendan Behan στο Εθνικό Θέατρο. Την ίδια χρονιά ο Θεοδωράκης μου παράγγειλε να μεταγράψω για φωνή και πιάνο, σαν *Lieder*, τραγούδια του σε ποίηση Καρυωτάκη. Τον Αύγουστο του 1995 ήμασταν στο φεστιβάλ του Άλμποργκ στη Δανία, όπου διευθύναμε συναυλίες με την Συμφωνική Ορχήστρα του Άλμποργκ· μάλιστα χρειάστηκε να τον αναπληρώσω σε μία από τις πρόβες με την ορχήστρα, σε πρόγραμμα με δικά του συμφωνικά έργα. Τον Ιανουάριο του 1996 συναντηθήκαμε σε μια ιδιαίτερη συναυλία, αφιερωμένη στη Μαρία Κάλλας, με τους σολίστ και την ορχήστρα του Θεάτρου Μπολσόι στη Μόσχα, στην οποία διηύθυνα· στο τέλος της συναυλίας, ως επίτιμος προσκεκλημένος, ο Θεοδωράκης διηύθυνε το έργο του *Raven*, χορογραφημένο και με χορεύτρια την Μάγια Πιλισέτσκαγια. Θα παρουσιαστούν εντυπώσεις από τη συνεργασία μας και σύντομες παρατηρήσεις για ορισμένα συμφωνικά έργα του, όπως ο Οιδίπους

Τύραννος για ορχήστρα εγχόρδων, το Κοντσέρτο για πιάνο, Ο χορός των γυναικών, καθώς και για τον Θεοδωράκη ως συμφωνικό μαέστρο. Θα παρουσιαστούν επίσης τα Τραγούδια σε ποίηση Κ. Καρυωτάκη. Ο Θεοδωράκης τα άκουσε ιδιωτικά, από τον βαρύτονο Αντώνη Κοντογεωργίου και μένα, και μου πρότεινε να τα κρατήσω σαν έργο μου. Θα γίνει αναφορά στη μοτιβική και αρμονική επεξεργασία του θεματικού υλικού.

Συνεδρία / Panel 5: Ιστορία Ι / History I

Σωτηρίου Αγγελίνα: Συνομιλώντας με την ιστορία: το *Άξιον Εστί* και η *Εποχή της Μελισσάνθης*

Η παρούσα πρόταση επιχειρεί την αντιπαραβολή του *Άξιον Εστί* του Μίκη Θεοδωράκη και της *Εποχής της Μελισσάνθης* του Μάνου Χατζιδάκι, έργων με αναφορές στην περιπέτεια της Ελλάδας. Μέσα από αυτά αναδύονται με ποιητικό τρόπο, η εμπειρία της Κατοχής, η Αντίσταση, η Απελευθέρωση και όσα ακολούθησαν. Παρουσιάζονται τα μουσικά χαρακτηριστικά των δύο έργων αλλά κυρίως το ιστορικό πολιτικό και πολιτισμικό τους συγκείμενο, καθώς τα καθοριστικά ιστορικά γεγονότα της τότε εποχής έχουν καταλυτική επίδραση στη διαμόρφωση της προσωπικότητας και στην μετέπειτα εξέλιξη των Χατζιδάκι και Θεοδωράκη που αντικατοπτρίζεται έντονα στο έργο τους.

Το *Άξιον Εστί* αποτελεί το πρώτο δείγμα Λαϊκού Ορατορίου κι ενσωματώνει τις μουσικές αναζητήσεις και τα πιστεύω του Θεοδωράκη. Αποτελεί υπόδειγμα για όσους μεταγενέστερους Έλληνες συνθέτες δημιούργησαν πάνω σε μεγάλης κλίμακας ποιητικά έργα με αντικείμενο την περιπέτεια της πατρίδας. Η *Εποχή της Μελισσάνθης*, καντάτα που αποτελεί αυτοβιογραφικό έργο του Χατζιδάκι, ενσωματώνει σπαρακτικές βιωματικές αναφορές της περιόδου της Κατοχής.

Ο Θεοδωράκης δημιουργεί το *Άξιον Εστί* (1960) πάνω στην ποίηση του Ελύτη εκφράζοντας την συλλογική συνείδηση του λαού ενώ ο Χατζιδάκις την *Εποχή της Μελισσάνθης* πάνω σε δικό του κείμενο σε προσωπικό ύφος. Η Μελισσάνθη συμβολίζει για τον Χατζιδάκι την ελευθερία και τα οράματα του, αλλά και τα οράματα της γενιάς του, που διαψεύστηκαν και “χάθηκαν οριστικά”.

Με αφορμή το *Άξιον Εστί* και την *Εποχή της Μελισσάνθης* εξετάζεται η ζωή και το έργο των δύο συνθετών σε συνάρτηση με την τότε εποχή και τα γεγονότα. Διαπιστώνονται οι κοινές καταβολές αλλά ταυτόχρονα διακρίνονται οι αντιθέσεις στις προσωπικότητες και τις ιδιοσυγκρασίες τους, που είναι εμφανείς τόσο στο σύνολο του έργου τους όσο και στην μετέπειτα πορεία τους. Η αντιπαραβολή του *Άξιον Εστί* και της *Εποχής της Μελισσάνθης* αποκαλύπτει και αποτυπώνει την εποχή που σφράγισε την ζωή και το έργο των δύο συνθετών και την πορεία της Ελλάδας.

Μαράτος Ανδρέας: Μίκης Θεοδωράκης: Η μουσική ουτοπία μιας ανυπότακτης Ρωμοσύνης

Ο Μίκης Θεοδωράκης, με τη μελοποίηση του «Επιτάφιου» του Γιάννη Ρίτσου, εισέβαλε ορμητικά στο προσκήνιο της Ιστορίας έχοντας ένα, αξεδιάλυτα πολιτικό και αισθητικό, πυρετώδες όραμα: τη δημιουργία μιας τέχνης που χωρίς να υποβιβάζει την πρώτη της ύλη να μπορεί να μιλά στην καρδιά και να φωλιάζει στο νου των απλών ανθρώπων, να δίνει φωνή, δύναμη στα μεγάλα ακροατήρια, να εμπνέει τον λαό και να τον αφυπνίζει. Υποστήριξε σθεναρά πως το τραγούδι μπορούσε να ενώσει και να αφυπνίσει τον ελληνικό λαό, να λειτουργήσει ως φορέας συλλογικής μνήμης και μέθεξης. Οικοδόμησε το μουσικό του σύμπαν αντλώντας την πρώτη του ύλη από τη στέρεη δυτική έντεχνη μουσική του παιδεία, τη βυζαντινή υμνωδία, τη δημοτική παράδοση, τους λαϊκούς δρόμους, το επαναστατικό τραγούδι, πάντα σε ανοιχτό διάλογο με τον ποιητικό λόγο. Αυτό το σύμπαν αποτέλεσε το μουσικό ανάλογο μιας συγκεκριμένης θεώρησης για την ιστορική κίνηση και την έκφρασή της στα ελληνικά πράγματα, που είχε στον πυρήνα της την ιδέα μιας ανυπότακτης Ρωμοσύνης. Ως θεώρηση, παρά τις εσωτερικές της διαφοροποιήσεις, υπήρξε κραταιά στους κόλπους της Αριστεράς και του κομμουνιστικού κινήματος και με ισχυρή αγκύρωση στα πολιτικά επίδικα, τα ανοιχτά ερωτήματα, τις αντιφάσεις, τον μαχητό ορίζοντα και τις ματαιώσεις της εποχής. Με δεδομένο ότι κάθε εποχή γεννά τα φτερά και τα βαρίδιά της, ότι κάθε μορφή καλλιτεχνικής έκφρασης συνιστά και

μια ιδιαίτερη κοινωνική πρακτική και ό,τι το σώμα της τέχνης αποτελεί προνομιακό τόπο συνάντησης του ατομικού και του κοινωνικού, της ιστορίας και της συγκυρίας, της μνήμης και της καινοτομίας, στην παρέμβασή μου θα διερευνήσω τις αισθητικές, ιδεολογικές, κοινωνικές και ιστορικές προκείμενες του θεοδωρακικού μουσικού κόσμου, τις σταθερές του αλλά και τις αντιφάσεις του, τους εσωτερικούς του μετασχηματισμούς. Υιοθετώντας την προσέγγιση του Ερνστ Μπλοχ για τη έννοια της Ουτοπίας, δηλαδή αντιμετωπίζοντάς την όχι ως χίμαιρα ή αυταπάτη αλλά ως δυναμικό -ατομικό και συλλογικό- ορίζοντα γεγονότων, μαχητών στόχων και προσδοκιών, θα προσπαθήσω να αναδείξω την ουτοπική διάσταση του έργου του Μίκη Θεοδωράκη, μέσα από τους τρόπους που παρενέβη στον χώρο και τον χρόνο διατρέχοντας όλη την κλίμακα από τον συγκεκριμένο τόπο μιας συναυλίας μέχρι την παγκόσμια απήχηση.

Συνεδρία / Panel 6: Λογοτεχνία I / Literature I

Ραζάκη Δήμητρα: Ο σχεδόν απών Καβάφης: Οι μελοποιήσεις καβαφικών ποιημάτων από τον Μίκη Θεοδωράκη και τον Μάνο Χατζιδάκι

Η σύζευξη του ποιητικού λόγου του Γιώργου Σεφέρη, του Γιάννη Ρίτσου, του Οδυσσέα Ελύτη, αλλά και σημαντικών ελλήνων ποιητών της μεταπολεμικής εποχής με τη μουσική του Μίκη Θεοδωράκη και του Μάνου Χατζιδάκι είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία έργων εμβληματικών (όχι μόνο για την ιστορία της ποίησης και της μουσικής, αλλά για τον ελληνικό πολιτισμό εν γένει), όπως είναι τα μουσικά έργα *Το Άξιον Εστί* και *Ο Μεγάλος Ερωτικός*. Ο ρόλος που διαδραμάτισαν οι μελοποιήσεις των δύο συνθετών στην προβολή της νεοελληνικής ποίησης και στην εξοικείωση του κοινού με αυτή είναι, λοιπόν, αδιαμφισβήτητος. Στην προτεινόμενη ανακοίνωση εξετάζονται ειδικότερα οι μελοποιήσεις ποιημάτων του Κ.Π. Καβάφη από τον Θεοδωράκη και τον Χατζιδάκι. Αλλά τα καβαφικά ποιήματα που έχουν μελοποιηθεί από τους δύο συνθέτες είναι ελάχιστα. Το γεγονός αυτό μπορεί ως ένα σημείο να ερμηνευτεί αν ληφθεί υπόψη η ιδιοτυπία της καβαφικής ποίησης αναφορικά με τη γλωσσική και τη μετρική άρθρωσή της, αλλά και τα θέματά της (τα ιστορικά ποιήματα). Έχει λοιπόν ενδιαφέρον να διερευνηθούν τα κριτήρια με βάση τα οποία έγινε η επιλογή των συγκεκριμένων ποιημάτων του Αλεξανδρινού. Για τον λόγο αυτό τα μελοποιημένα ποιητικά κείμενα θα μελετηθούν ως προς το περιεχόμενο και τη φόρμα τους, ενώ πρόκειται επίσης να παρουσιαστούν και να σχολιαστούν οι θέσεις που έχουν διατυπώσει οι δύο συνθέτες για την καβαφική ποίηση.

Κοκκινίδη Εύα: Μελοποιημένη πεζογραφία: *Ο Καπετάν Μιχάλης* από τον Νίκο Καζαντζάκη στον Μάνο Χατζιδάκι

Όταν ο Μάνος Χατζιδάκις συνέθετε τη μουσική για τη θεατρική διασκευή του μυθιστορήματος *Ο Καπετάν Μιχάλης* του Νίκου Καζαντζάκη, ήταν πολύ πρόσφατος ο απόηχος της διεθνούς επιτυχίας της κινηματογραφικής διασκευής του μυθιστορήματος του Καζαντζάκη *Βίος και πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά* σε μουσική του Μίκη Θεοδωράκη. Το άλμπουμ του Χατζιδάκι με τίτλο «Καπετάν Μιχάλης», το οποίο κυκλοφόρησε το 1966 και σε δεύτερη μορφή το 1975, περιλάμβανε τα τραγούδια που πλαισιώναν τη θεατρική παράσταση *Ο Καπετάν Μιχάλης*, η οποία ανέβηκε το 1966-1967 από το Ελληνικό Λαϊκό Θέατρο σε σκηνοθεσία του Μάνου Κατράκη και αποτελούσε διασκευή του ομώνυμου μυθιστορήματος του Καζαντζάκη. Ο Χατζιδάκις συνέθεσε τη μουσική για τέσσερα ορχηστρικά κομμάτια καθώς και για επτά τραγούδια που περιείχαν φράσεις αντλημένες από το πεζό κείμενο του Καζαντζάκη.

Βασικός θεματικός άξονας των τραγουδιών αποτελεί το νησί της Κρήτης, όπως στην περίπτωση του τραγουδιού «Δεν ήταν νησί», το οποίο γνώρισε μεγάλη απήχηση. Σε αντίθεση με τον Θεοδωράκη, ο οποίος είχε δηλώσει σε συνέντευξή του ότι έπαιξε ρόλο η κρητική του καταγωγή για τη μουσική σύνθεση του «Ζορμπά», ο Χατζιδάκις διευκρίνισε σε συνέντευξη ότι το βασικό κίνητρο για τη δημιουργία του «Καπετάν Μιχάλη» δεν ήταν τόσο η κρητική του καταγωγή όσο η καλλιτεχνική πρόκληση να συνθέσει για πρώτη φορά μουσική όχι για ποίημα αλλά για πεζογράφημα.

Στην ανακοίνωση αυτή εξετάζονται τα στοιχεία από το καζαντζακικό μυθιστόρημα τα οποία

αξιοποιούνται στο άλμπουμ του Χατζιδάκι «Καπετάν Μιχάλης» τόσο σε θεματικό επίπεδο (περιγραφή και χρήση μουσικών οργάνων και παραδόσεων, περιγραφή και σύνθεση του τραγουδιού της Εμινέ) όσο και σε επίπεδο τεχνικής (μουσικότητα λέξεων, ηχητικό παιχνίδι της γλώσσας, μετρικές μονάδες). Διερευνώνται, επίσης, οι αποκλίσεις από το αφετηριακό κείμενο του Καζαντζάκη, μέσα από τις οποίες αναδύεται ένα νέο καλλιτεχνικό δημιούργημα στο οποίο το πεζό κείμενο έχει μετουσιωθεί σε μουσικό τραγούδι.

Συνεδρία / Panel 7: Η τεκμηρίωση της ελληνικής μουσικής ζωής μέσα από το αρχείο του Μίκη Θεοδωράκη / Documenting Greek Musical Life through the Archive of Mikis Theodorakis

Το Αρχείο Μίκη Θεοδωράκη που φυλάσσεται στη Μουσική Βιβλιοθήκη «Λίλιαν Βουδούρη» του Συλλόγου Οι Φίλοι της Μουσικής, αποτελεί πολύτιμη πηγή για την τεκμηρίωση της ελληνικής μουσικής, αποκαλύπτοντας τη δημιουργική πορεία και την πολιτισμική επίδραση του συνθέτη. Χειρόγραφες παρτιτούρες και κείμενα, κριτικές, αλληλογραφία και ηχογραφήσεις κ.α., αναδεικνύουν τη συμβολή του στην εξέλιξη της λόγιας και λαϊκής μουσικής στην Ελλάδα. Στην παρούσα συνεδρία θα παρουσιαστούν τέσσερις διαφορετικές περιπτώσεις «χρήσης» του αρχειακού υλικού.

Μεράκου Στεφανία: Η κριτική για την ορχηστρική μουσική του Μίκη Θεοδωράκη στα πρώτα χρόνια της δημιουργίας του

Την αρχή της δεκαετίας του 1950 παρουσιάζονται στο κοινό, τα πρώτα ορχηστρικά έργα του Μίκη Θεοδωράκη. Παρά το γεγονός ότι οι σπουδές του στο Ωδείο Αθηνών από το 1943 που εγγράφηκε, διακόπηκαν από την Κατοχή, την Αντίσταση και πολλές εξορίες και κακουχίες, κατάφερε να ολοκληρώσει τις σπουδές του με πτυχίο Αντίστιξης και Φούγκας το 1950. Από το Μάιο του 1950 που η Κρατική Ορχήστρα Αθηνών πρωτοπαρουσίασε το *Πανηγύρι της Ασή-Γωνιάς* μέχρι τις αρχές του 1960 και την *Antigone* στο Covent Garden, παίχθηκε στην Ελλάδα και στην Ευρώπη μεγάλος αριθμός ορχηστρικών του έργων και δημοσιεύθηκαν πολλές κριτικές για τα έργα του. Το πλούσιο αρχείο του συνθέτη που φυλάσσεται στη Μουσική Βιβλιοθήκη «Λίλιαν Βουδούρη» του Συλλόγου Οι Φίλοι της Μουσικής, περιλαμβάνει μια μεγάλη συλλογή αποκομμάτων τύπου με κριτικές από συναυλίες έργων του από αυτή την περίοδο, όπου περιγράφεται ως ένας αξιόλογος, δυναμικός και πολλά υποσχόμενος συνθέτης. Μέσω αυτών των κριτικών, τις οποίες υπογράφουν έγκριτοι κριτικοί και συνθέτες όπως οι Μ. Καλομοίρης, Γ. Σκλάβος, Μ. Χατζιδάκις, Μ. Δούνιας, Δ. Μητρόπουλος, Α. Λαλαούνη, κ. ά., θα παρουσιαστεί η αποδοχή του έργου του και η καθιέρωσή του ως συνθέτης ορχηστρικής μουσικής. Παράλληλα θα αναδειχθεί και η ιδιότητα του Θεοδωράκη ως μουσικοκριτικός από την αρθρογραφία του σε αθηναϊκές εφημερίδες της ίδιας εποχής.

Αντωνελάκη Φιόνα: «Εποχή κρούσεων και ψαξίματος»: Μίκης Θεοδωράκης, Αργύρης Κουνάδης και το πολιτισμικό πεδίο της δεκαετίας του '50

Ο Μίκης Θεοδωράκης και ο Αργύρης Κουνάδης αλληλογραφούν κυρίως τη δεκαετία του '50 – «εποχή κρούσεων και ψαξίματος», όπως γράφει ο Κουνάδης στον Θεοδωράκη τον Φεβρουάριο του 1951. Μέσα από τις αδημοσίευτες επιστολές των δύο συνθετών, η ανακοίνωσή μου χαρτογραφεί την παράλληλη πορεία τους από τη μετεμφυλιακή Αθήνα στη δυτική Ευρώπη, όπου εγκαταστάθηκαν ως υπότροφοι του ΙΚΥ στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του '50. Οι προσπάθειές τους για αναγνώριση, οι διακαλλιτεχνικές τους συνεργασίες (θέατρο, κινηματογράφος, ραδιόφωνο), ο ανταγωνισμός με τον Μάνο Χατζιδάκι, οι διαφωνίες τους αναφορικά με τη χρήση του «λαϊκού στοιχείου» στο έργο τους είναι ορισμένα από τα ζητήματα που θα με απασχολήσουν. Η έρευνα στα Αρχεία των Θεοδωράκη και Κουνάδη εκπονήθηκε με ειδική χορηγία του Συλλόγου Οι Φίλοι της Μουσικής από τον Οργανισμό Υποτροφιών Κυβέλη-Γιάννη Χορν.

Βράκα Βάλια: Ο *Επιτάφιος* του Μίκη Θεοδωράκη: μουσική σύνθεση, ιστορικό πλαίσιο και διττή δισκογραφική ερμηνεία

Ο Επιτάφιος του Μίκη Θεοδωράκη αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα έργα της νεοελληνικής μουσικής δημιουργίας, βασισμένο στην ομώνυμη ποιητική συλλογή του Γιάννη Ρίτσου. Το έργο γράφτηκε και μελοποιήθηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1950, και συγκεκριμένα το 1958, σε μια εποχή κοινωνικών και πολιτικών αναταραχών στην Ελλάδα, ιδιαίτερα μετά τον Εμφύλιο Πόλεμο. Το έργο συνιστά σημείο καμπής στην ιστορία της ελληνικής μουσικής, καθώς εγκαινιάζει το είδος του «έντεχνου λαϊκού τραγουδιού» – μιας σύνθεσης που συνδυάζει υψηλή ποίηση με λαϊκή μουσική φόρμα.

Η ιδιαίτερη πολιτική, κοινωνική και αισθητική βαρύτητα του Επιταφίου αναδεικνύεται μέσα από τις δύο πρώτες –και ουσιωδώς διαφορετικές– δισκογραφικές εκδοχές που κυκλοφόρησαν το 1960: αφενός εκείνη με τη Νανά Μούσχουρη, σε ενορχήστρωση και διεύθυνση του Μάνου Χατζιδάκι, και αφετέρου η ηχογράφηση με τη φωνή του Γρηγόρη Μπιθικώτση, διαμορφωμένη σύμφωνα με τη λαϊκή αισθητική και τις καλλιτεχνικές επιλογές του ίδιου του συνθέτη.

Στην παρούσα εισήγηση επιχειρείται μια ιστορική προσέγγιση της σύνθεσης του έργου, του κοινωνικού πλαίσιο μέσα μέσα στο οποίο γεννήθηκε, αλλά και των δύο δισκογραφικών ερμηνειών, μέσα από τεκμήρια που διασώζονται στο Αρχείο Μίκη Θεοδωράκη.

Χαρκιολάκης Αλέξανδρος: Δύο μελοποιήσεις της «Άρνησης»

Με διαφορά τεσσάρων ετών, ο Μίκης Θεοδωράκης αρχικά το 1962 και ο Αλέκος Ξένος το 1966, μελοποιούν την «Άρνηση» του Γιώργου Σεφέρη προσεγγίζοντας το ποιητικό κείμενο με τελείως διαφορετική συνθετική ματιά. Από τη μια, ο Θεοδωράκης που έχει ξεκινήσει με ιδιαίτερη ζέση να δημιουργεί στο πλαίσιο του «έντεχνου λαϊκού» όπως ονομάζει τη συνθετική του τεχνική και από την άλλη, ο Αλέκος Ξένος που γράφει ένα ξεκάθαρα έντεχνο τραγούδι που εμφορείται από την μακρά παράδοση του δυτικής έντεχνης μουσικής. Οι αντιθέσεις που προκύπτουν από την ακρόαση και σύγκριση των δύο τραγουδιών θα είναι ο οδηγός για να μπορέσουμε να τοποθετήσουμε τις δύο εκδοχές του ίδιου ποιήματος και να τις αποτιμήσουμε σε ιδιολογικό, αισθητικό και τελικά μουσικό επίπεδο.

Συνεδρία / Panel 8: Πολιτική / Politics

Καλλιμοπούλου Ελένη – Κορνέτης Κωστής – Θεοχάρη Αφροδίτη: Το φιλμ ως αντί-αρχείο της δικτατορίας: Ο Μίκης Θεοδωράκης από την Αθήνα στο Βερολίνο και την Τασκένδη

Η επταετία (1967–1974) υπήρξε περίοδος έντονης κρατικής εργαλειοποίησης και επιτήρησης του πολιτιστικού πεδίου. Η καλλιτεχνική παραγωγή της εποχής διαμορφώθηκε μέσα από μηχανισμούς λογοκρισίας, προπαγάνδας, επινόησης και αποσιώπησης, συγκροτώντας ένα «επίσημο» πολιτισμικό αρχείο. Από τις πλέον εύγλωττες απουσίες του αρχείου αυτού είναι η μουσική και ο λόγος του Μίκη Θεοδωράκη — μια απουσία που μαρτυρά τη συστηματική προσπάθεια διαγραφής του από τον δημόσιο χώρο.

Η εισήγηση εξετάζει δύο οπτικοακουστικά τεκμήρια που παράχθηκαν κατά την επταετία, εκτός του ελληνικού κρατικού πλαισίου: το *Μπουζούκι* του Βασίλη Μάρου (Αγγλία–Γερμανία–Σουηδία, 1973) και το βίντεο-ντοκουμέντο *Τασκένδη 1969 – Ελληνικό Συγκρότημα Μπουζούκι* του Φώτη Ματσάκα (ΕΣΣΔ, 1969). Σε αμφότερα εμφανίζεται και ακούγεται ο Θεοδωράκης, γεγονός που τα καθιστά πολύτιμα κινηματογραφικά «αντί-αρχεία».

Τα φιλμ προσεγγίζονται ως μορφές αντι-αρχειοθέτησης: εναλλακτικές, μη θεσμικές καταγραφές πολιτισμικής μνήμης που αντιστέκονται στις επιταγές της επίσημης λήθης. Θέτουν ερωτήματα για το ποιος κατασκευάζει τα αρχεία, ποιοι αποκλείονται και πώς η τέχνη μπορεί να λειτουργήσει ως φορέας μνήμης «εκτός θεσμού». Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο σώμα και το βίωμα ως φορείς ιστορικότητας και ως τεκμήρια της καθημερινής ζωής, εντός ή και παρά τη λογοκριμένη δημόσια σφαίρα. Τέλος, προτείνεται μια αισθητηριακή και συγκινησιακή διεύρυνση της έννοιας του αντί-αρχείου: ως υλικό και άυλο ίχνος που δεν καταγράφει απλώς γεγονότα, αλλά ενεργοποιεί συν-κινήσεις, ενσώματες μνήμες και πολιτικά συναισθήματα. Σε αυτό το πλαίσιο, ο Θεοδωράκης

λειτουργεί ως συγκινησιακό και πολιτικό σημείο αναφοράς: η φωνή, το σώμα και η μουσική του ενεργοποιούν ενσώματες μνήμες, διεθνείς συνδέσεις και πολιτισμικές πρακτικές επιβίωσης. Η παρουσία του στα φιλμ αποκαλύπτει όχι μόνο τι διασώζεται, αλλά και πώς επιτελείται η μνήμη του ανείπωτου.

Petroudi Georgia: Archiving engagement: Mikis Theodorakis' cultural and political presence in Cyprus

The paper will investigate the archive of Digital Herodotus, as a primary source of information, in order to document and explore Mikis Theodorakis' presence in Cyprus, both as a musical legacy but also as a symbol and figure of resilience and solidarity, through concerts, interviews and other related activities. Under the program Interreg V-A Greece and Cyprus, between the years 2013-2020, hundreds of hours of audiovisual and other musical material were archived, which belong to Cyprus' national broadcaster, CyBC. The importance of this digital archive lies to the fact that it is the only comprehensive archive of those years that includes information regarding cultural activities on the island, and the reception and development of art music.

By conducting a focused archival investigation within *Digital Herodotus*, this paper aims to reconstruct the narrative of Theodorakis' cultural imprint on the island and examine the reception of his work by Cypriot audiences and institutions. The analysis will shed light on how state media recorded, curated, and mediated his ideological and artistic presence during a period marked by profound political upheaval and how Theodorakis' presence aligned with or challenged dominant cultural narratives. The archive's audiovisual interviews and recordings may also offer rare insights into how Theodorakis articulated his political views in the relatively more open and sympathetic public sphere of Cyprus, and how they intersected with the political climate in the island. Through this lens, the paper hopes to identify instances where his artistic output intersected with political discourse, and how Cypriot media and public platforms provided space for these expressions.

Christoforidis Michael: Politics, multiculturalism and music: Mikis Theodorakis's 1972 tour of Australia

Mikis Theodorakis first toured Australia in March 1972, as part of his international concert activity in protest of the Greek dictatorship. His presence in Australia had a profound impact, not only on the important Greek diasporic community but also on other immigrant communities. Through Theodorakis's meetings with worker's unions, student bodies and key political figures of the Left in Australia (and through his public withdrawal from the Communist Party), his presence influenced the future policies of the Labor party, which was on the cusp of gaining power after twenty-three years of conservative government rule. Theodorakis brought to the fore questions of democratic and human rights, and the nature of Australia's changing identity in the lead up to the official adoption of multiculturalist policies. This paper will commence by tracing the Australian reception of Theodorakis's music and politics in the lead up to his 1972 tour, focusing especially on knowledge of his music for the cinema. Via the screening of films by Michael Powell, Michael Cacoyannis and Costa-Gavras, his music was issues of leftist politics and Australia's cultural diversity. These scores also gave rise to songs and dances that were popular with several immigrant communities. Press coverage of Theodorakis's travails under the Greek junta, and the smuggling (and performance in Melbourne and Sydney) of songs composed by Theodorakis while imprisoned will also be examined. Finally, the political, cultural and musical dimensions of the 1972 Theodorakis tour will be explored with recourse to mainstream, union and ethnic press coverage, memoirs, and other primary sources.

Συνεδρία / Panel 9: Έντεχνο Λαϊκό II / Art-Popular Song (entechno laiko) II

Κανέλλος Γιώργος: Ο Μίκης, η λαϊκή μουσική και το μπουζούκι. Προσλήψεις, μετατοπίσεις και η επιρροή της πολιτικής συγκυρίας

Η παρούσα ανακοίνωση θα εξετάσει τις αντιλήψεις και τη συνολικότερη στάση του Μίκη Θεοδωράκη απέναντι στο μπουζούκι και τη λαϊκή μουσική παράδοση, στάση η οποία χαρακτηρίστηκε από συνεχείς μετατοπίσεις και αντιφάσεις, καθ' όλη τη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου. Πιο συγκεκριμένα, ο χρονικός ορίζοντας της εισήγησης θα εκκινεί από τις αρχές της δεκαετίας του 1960 και την κυκλοφορία του "Επιταφίου", η οποία σήμανε την πρώτη στροφή του Θεοδωράκη προς το λαϊκό τραγούδι και θα καταλήγει στα μέσα της δεκαετίας του 1980, περίοδος που χαρακτηρίστηκε από την κυριαρχία ολόκληρου του φάσματος του λαϊκού τραγουδιού στη δημόσια πολιτιστική σφαίρα και κατά την οποία ο μουσικοσυνθέτης δημιουργεί τα "Πικροσάββατα", σε συνεργασία με τους Λευτέρη Παπαδόπουλο και Δημήτρη Μητροπάνο. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί σε κείμενα και συνεντεύξεις του Θεοδωράκη, τόσο σε περιοδικά όπως η Επιθεώρηση Τέχνης, όσο και στον Ριζοσπάστη, όπου αποτυπώθηκε αυτή ακριβώς η ευμεταβλητότητα της πρόσληψής του. Παράλληλα, στόχος της εισήγησης είναι η διερεύνηση των μετατοπίσεων αυτών υπό το πρίσμα του διαχρονικού ζητήματος της θέσης της Ελλάδας στο πολιτικό, κοινωνικό και πολιτιστικό δίπολο Δύσης – Ανατολής, διαβλέποντας τυχόν επιρροές της εκάστοτε πολιτικής συγκυρίας στη θεώρηση του Θεοδωράκη. Αναλυτικότερα, η στάση του μουσικοσυνθέτη απέναντι στη λαϊκή μουσική και το μπουζούκι θα εξεταστεί σε άμεση συνάρτηση αφενός με τις διαδικασίες πρόσληψης των προαναφερθέντων στοιχείων από την Αριστερά -σε αρκετές χρονικές φάσεις της μεταπολεμικής εποχής- και αφετέρου με τα ισχυρά αντιδυτικά αντανάκλαστικά, τα οποία καθόρισαν σε μεγάλο βαθμό τα μουσικά και πολιτιστικά τεκταινόμενα, ιδίως κατά την πρώιμη φάση της Γ' Ελληνικής Δημοκρατίας.

Κωνσταντινίδης Πάρις: Οι «αποτυχίες» των Θεοδωράκη και Χατζιδάκι: επαναλαμβανόμενα μοτίβα σε νέα πολιτισμικά συμφραζόμενα

Η ευρετική διάθεση της παρούσας ανακοίνωσης στοχεύει στην ανάδειξη ορισμένων λιγότερο γνωστών και αφανών πτυχών της δημιουργικής πορείας των Μίκη Θεοδωράκη και Μάνου Χατζιδάκι. Δεν φιλοδοξεί να προσφέρει μια αντιπροσωπευτική επισκόπηση των «αποτυχιών» τους, ούτε να τις εξετάσει εξονυχιστικά· αποσκοπεί, όμως, στο να φέρει στο φως παραδείγματα επανάληψης «επιτυχημένων» μοτίβων του παρελθόντος, τα οποία όμως, στα νέα πολιτισμικά συμφραζόμενα «απέτυχαν».

Στην περίπτωση του Μίκη Θεοδωράκη θα διερευνηθούν οι δύο επινοημένοι χοροί, το Συρτάκι και ο μεταγενέστερος Ασίικος χορός, καθώς και η σχέση της «λαϊκής» με την «έντεχνη» μουσική του, πριν και μετά τη Χούντα.

Στην περίπτωση του Μάνου Χατζιδάκι θα εξεταστεί η εκπομπή για τον Γιάννη Φλωρινιώτη ως προσπάθεια αναβίωσης του σοκ που είχε προκαλέσει η περίφημη διάλεξη για το ρεμπέτικο το 1949, και θα αναζητηθούν οι λόγοι για τους οποίους το ρεμπέτικο καθιερώθηκε, ενώ ο Φλωρινιώτης όχι. Τέλος, θα σχολιαστεί η εκπομπή *Πέμπτο Πρόγραμμα* ως απόπειρα ενσωμάτωσης των *Σχολίων του Τρίτου* στο πλαίσιο των πρώτων βημάτων της ιδιωτικής ραδιοφωνίας.

Chardas Kostas: When performance tells interesting stories: Performance issues within the "entechno laiko song" of Mikis Theodorakis and Manos Hadjidakis

In March 1961 two historic concerts took place in theatre Kentrikon of Athens. Theodorakis presented his own music, that was soon to be classified as the emerging genre "entechno laiko tragoudi" (artistic popular song). Hadjidakis collaborated in these performances as a pianist. Kentrikon was the main venue for classical music in Athens. The carriers of these performances had heterogenous cultural backgrounds: the classical symphonic orchestra of the Greek Radio, a bouzouki star as the soloist (Manolis Chiotis), the popular singers Grigoris Bithikotsis, Stelios Kazantzidis, Marinela, Mary Linda, and the presenter, Maro Kontou, a famous actress of the rising Greek cinema industry. The sound was electric. In addition to the suspicion of the musicians of symphonic orchestra towards the popular performers, as has been recorded by Theodorakis, an incident with the star singer Bithikotsis during the first concert epitomizes the cultural discourse that was happening: he had a break down

and abandoned the stage during the first verse of the first song.

Starting with the detailed discussion of this incident, the present paper unfolds a wider consideration of performance issues regarding the artistic popular song of Mikis and Manos, taking into account: their approach to music notation (e.g., Theodorakis' Axion Esti, and the various written versions of Hadjidakis' music), testimonies of how they often worked with musicians within an essentially improvisatory process, their own performances, and the ways in which their music was mediated (in concert halls, open air theatres and, occasionally, stadiums).

In summary, Mikis' and Manos' legacy (in both written and audiovisual forms) provides a very interesting corpus within the wider, quite recent, understanding of performance as a fruitful topos of musicological research. With regard to "entechno laiko song", it uncovers paradoxes, discourses and antinomies that challenge dichotomies such as high vs. low, Greek vs. Western, Popular vs. Classical.

Συνεδρία / Panel 10: Μουσική, Οπτικοακουστικά και Ψηφιακά Μέσα / Music, Audiovisual and Digital Media

Τουμασάτος Ηλίας: Ο Μίκης και ο Μάνος στον ψηφιακό κόσμο: Η απήχηση της δισκογραφίας τους στις ψηφιακές πλατφόρμες

Ο Μίκης Θεοδωράκης «πρόλαβε», ο Μάνος Χατζιδάκις όχι, τη μετάβαση της δισκογραφίας στις ψηφιακές πλατφόρμες. Σήμερα, πολύ μεγάλο μέρος, αν όχι το σύνολο, της δισκογραφικής δουλειάς και των δύο, αλλά και «περιφερειακό» υλικό το οποίο δεν έχει κυκλοφορήσει επισήμως από τις δισκογραφικές τους εταιρείες (π.χ. αποσπάσματα από συναυλίες) είναι προσβάσιμο στο διαδίκτυο, σε πλατφόρμες όπως το Spotify ή το YouTube. Η ανακοίνωση επιχειρεί να μελετήσει συγκριτικά την παρουσία των δύο συνθετών στις πλατφόρμες αυτές με κριτήρια:

- Την «επίσημη» παρουσία τους στο διαδίκτυο (μέσω επίσημων ιστοχώρων)
- Τον βαθμό διαθεσιμότητας του συνόλου της δισκογραφίας τους στους επίσημους ιστοχώρους διανομής μουσικού περιεχομένου (εν προκειμένω χρησιμοποιείται δειγματοληπτικά η πλατφόρμα Spotify)
- Την απήχηση που εμφανίζουν (από άποψη αριθμού ακροάσεων) οι δισκογραφικές τους παρουσίες
- Τη συσχέτιση της «ψηφιακής» απήχησης με τα στοιχεία που διαθέτουμε για τις πραγματικές πωλήσεις των αντίστοιχων δίσκων την εποχή που κυκλοφόρησαν
- Την «μη εξουσιοδοτημένη» (από λογαριασμούς που δεν διαχειρίζονται οι κάτοχοι πνευματικών δικαιωμάτων των συνθετών) ανάρτηση περιεχομένου και την απήχηση της σε σχέση με τις επίσημες αναρτήσεις.
- Τις κατηγορίες του έργου και των δύο που φαίνεται να γνωρίζουν περισσότερη απήχηση σήμερα: Πρόκειται για τις μελοποιήσεις συνθετών, τα εμβληματικά πολιτικά τραγούδια, τα κινηματογραφικά τραγούδια; Μπορούμε να μιλήσουμε σήμερα για την απήχηση ολοκληρωμένων κύκλων τραγουδιών ή συνθέσεων ή αυτή περιορίζεται σε μεμονωμένα κομμάτια;

Η καταγραφή της απήχησης στις ψηφιακές πλατφόρμες του έργου των δύο μεγάλων μας συνθετών δείχνει και τη διαχρονικότητά της επιρροής τους στη μαζική κουλτούρα.

Παπαδημητρίου Ρωξάνη: Ο Μάνος Χατζιδάκις και η μουσικοποιητική αφήγηση στην ταινία *America, America* (1963): Ηχητικές ταυτότητες σε διαδρομές μετανάστευσης

Η παρούσα ανακοίνωση εξετάζει τη συμβολή της μουσικής του Μάνου Χατζιδάκι στην ταινία *America America* (1963) του Ελία Καζάν, εστιάζοντας στον ρόλο της ως φορέα πολιτισμικής μνήμης και συγκίνησης μέσα στο αφηγηματικό και ιδεολογικό πλαίσιο του φιλμ. Αναλύοντας τις μουσικές επιλογές, τη χρήση παραδοσιακών μοτίβων και τον ηχητικό διάλογο με την εικόνα, επιχειρείται να αναδειχθεί πώς η μουσική λειτουργεί ως γέφυρα ανάμεσα στον χαμένο τόπο καταγωγής και τον

ορίζοντα της αμερικανικής υπόσχεσης, αποτυπώνοντας με μοναδικό τρόπο την εμπειρία της μετανάστευσης και της ταυτότητας. Η μουσική του Χατζιδάκι δεν λειτουργεί απλώς ως ηχητική επένδυση, αλλά ως ενεργό δομικό στοιχείο της ταινίας. Με συνθέσεις που αντλούν από την ελληνική, μικρασιατική και ευρύτερα ανατολική μουσική παράδοση, ο συνθέτης επιτυγχάνει να μεταφέρει στο ακροατήριο τη συναισθηματική φόρτιση των σκηνών, αλλά και να υπογραμμίσει τις πολιτισμικές μετατοπίσεις που βιώνει ο πρωταγωνιστής. Η ανάλυση επικεντρώνεται σε επιλεγμένα μουσικά θέματα της ταινίας, τα οποία ερμηνεύονται τόσο ως φορείς συλλογικής μνήμης όσο και ως μέσα ενίσχυσης της δραματουργικής έντασης και της κινηματογραφικής αφήγησης. Με εργαλείο την ανάλυση των μουσικών μοτίβων και τη σύνδεσή τους με τις οπτικές και δραματουργικές ενότητες της ταινίας, επιχειρείται να καταδειχθεί πώς ο Χατζιδάκις, αν και κινείται σε ένα διεθνές κινηματογραφικό πλαίσιο, παραμένει βαθιά ριζωμένος στην ελληνική μουσική ευαισθησία, προσφέροντας ένα συγκινητικό ηχητικό σχόλιο για την εμπειρία της μετανάστευσης.

Πουλάκης Νίκος - Πρατίλας Σπύρος: Ηχοπολιτικές αντιστάσεις: Επαναπροσεγγίζοντας τη μουσική του Μίκη Θεοδωράκη για την ταινία «Ζ» του Κώστα Γαβρά

Η μουσική επένδυση της ταινίας «Ζ» (1969) συνιστά μια μοναδική περίπτωση στην ιστορία της κινηματογραφικής μουσικής και ένα ισχυρό παράδειγμα ηχοπολιτικής (sonic politics). Η παραχώρηση άδειας από τον Μίκη Θεοδωράκη στον Κώστα Γαβρά και η διεθνής κυκλοφορία της μουσικής του συνθέτη –ενώ ο ίδιος ήταν εξόριστος και το έργο του απαγορευμένο– αποτέλεσαν άμεση παρέμβαση στο εξουσιαστικό ηχοτοπίο (authoritative soundscape) που επιχείρησε να επιβάλει η Χούντα των Συνταγματαρχών. Υπό συνθήκες πολιτικού διωγμού και καλλιτεχνικής φίμωσης του Θεοδωράκη, κατά τα πρώτα χρόνια της στρατιωτικής δικτατορίας στην Ελλάδα, το soundtrack του «Ζ» υπερβαίνει τον ρόλο μιας συμβατικής κινηματογραφικής σύνθεσης και συγκροτεί έναν παράλληλο, αντιδραστικό και δυναμικό λόγο με καθοριστικές ιστορικοπολιτικές διαστάσεις.

Η διασκευασμένη και αναπλαισιωμένη μουσική, με την «ηχηρή» απουσία του στίχου και της φωνητικής ερμηνείας, λειτουργεί ως διαρκής υπόμνηση της καθεστωτικής καταστολής και συμβάλει ενοποιητικά και καίρια στην υπαινικτική συγκρότηση του ελληνικού πλαισίου της ταινίας. Η επιτελεστική αποσιώπηση των λέξεων αλλά και οι μεταμορφώσεις των μουσικών θεμάτων οξύνουν τη συναισθηματική (affective) ένταση, καθώς ενεργοποιούν τη συλλογική μνήμη και το τραύμα. Ταυτόχρονα δρουν σε προ-γλωσσικό πεδίο, συνδέοντας τη φορτισμένη από τα οπτικά ερεθίσματα ακρόαση με τις πολιτικές της αν(τ)ίηχησης (resonance/counter sounding). Μέσα από την ταινία, η μουσική επιστρέφει ως μια πράξη ακουστικής ανυπακοής (audible dissent), διεκδικώντας το πολιτικό της περιεχόμενο και ανανεώνοντας τη μη λεκτική δυναμική της.

Η παρούσα ανάλυση επαναπροσεγγίζει αυτόν τον ιδιότυπο μουσικό λόγο της ταινίας, τόσο σε κινηματογραφικό όσο και σε ιστορικό-κοινωνικό πλαίσιο, διερευνώντας –μεταξύ άλλων– πώς η ελλειπτική και παραλλαγμένη εκδοχή των δημοφιλών τραγουδιών του συνθέτη οδηγεί στην επανασηματοδότησή τους (resemanticization), συνομιλώντας με τα πολιτικά νοήματα της ταινίας, πώς το φιλμ παράγει μια ηχητική ταυτότητα ταυτόχρονα εθνική και οικουμενική, αξιοποιώντας τη διαλεκτική μεταξύ της τοπικής εμπειρίας και του παγκόσμιου αιτήματος για δημοκρατία, και, εντέλει, πώς η μουσική του μετατρέπεται σε «ηχητικό όπλο» (sonic weapon) εσωτερικής αντίστασης και διεθνούς αλληλεγγύης απέναντι στο επιβαλλόμενο καθεστώς σιωπής.

Συνεδρία / Panel 11: Ζητήματα Εκπαίδευσης, Ποίησης και Διακειμενικότητας / Issues of Education, Poetry and Intertextuality

Καψοκαβάδης Αλέξανδρος: «Στις αίθουσες των τραγουδιών...» Η μουσική του Χατζιδάκι και του Θεοδωράκη ως εργαλείο παιδείας, μνήμης και ιστορικής συνείδησης στα Μουσικά Σχολεία της Αθήνας κατά την τελευταία δεκαετία του 20ού αιώνα

Η εισήγηση διερευνά τον τρόπο με τον οποίο τα τραγούδια του Μάνου Χατζιδάκι και του Μίκη Θεοδωράκη λειτούργησαν ως εκπαιδευτικά εργαλεία στα Μουσικά Σχολεία της Αθήνας, κυρίως κατά τη δεκαετία του '90. Μέσα από προσωπικές αφηγήσεις και συνεντεύξεις παλιών μαθητών, ανασυντίθεται η μνήμη μιας εποχής κατά την οποία οι δάσκαλοι έψαχναν τρόπους προκειμένου να πείσουν τους τότε εφήβους να «διαβάσουν» Αρμονία είτε να τους μυήσουν στη γοητεία της ενορχήστρωσης, αξιοποιώντας, παράλληλα, τη μουσική ως το όχημα εκείνο που θα τους έφερνε πιο κοντά στην ποίηση, την Ιστορία και την πολιτική. Κάπως έτσι, αφενός, αναδεικνύεται η εκπαιδευτική διάσταση του έργου των δύο σημαντικών Ελλήνων συνθετών και, αφετέρου, φωτίζονται ατομικές και συλλογικές εμπειρίες των παιδιών που μεγάλωσαν στην πρωτεύουσα, σε μια περίοδο με αρκετά διαφορετικές κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες από τη σημερινή.

Δάκα Λίλυ: Η γυναικεία ποιητική παρουσία στο έργο του Μίκη Θεοδωράκη και του Μάνου Χατζιδάκι

Η αναζήτηση των γυναικών ποιητριών που έχουν μελοποιηθεί από τον Μίκη Θεοδωράκη και τον Μάνο Χατζιδάκι αποτελεί την υπόθεση εργασίας της παρούσας πρότασης, την οποία θα προσεγγίσουμε θέτοντας ζητήματα αισθητικής, ιστορικών και κοινωνικών συνθηκών, καθώς και προσωπικών επιλογών του κάθε συνθέτη.

Στο έργο του Μίκη Θεοδωράκη η γυναικεία «πένα» είναι σαφώς τοποθετημένη σε ελάχισσωνα κλίμακα. Στις μελοποιήσεις των μεγάλων ποιητών, του Σεφέρη, του Ελύτη, του Ρίτσου, του Λειβαδίτη, του Αναγνωστάκη, η παρουσία ποίησης γένους θηλυκού είναι περιορισμένη. Ωστόσο, μια αναδίφηση στα τραγούδια του Θεοδωράκη αποκαλύπτει στίχους της Ελένης Ζιώγα (στον κύκλο τραγουδιών *Σκόρπια*, 1961-1962), της Άντης Περνάρη (στον κύκλο *Το νησί της Αφροδίτης*, 1962), της Αγγελικής Ελευθερίου (στον κύκλο *Χαιρετισμοί*, 1978-81 και στη *Φαίδρα*, 1984), καθώς και τον κύκλο τραγουδιών *Μια θάλασσα γεμάτη μουσική*, σε ποίηση Δήμητρας Μαντά, σύνθεση του 1987 στο Παρίσι (ηχογράφιση από την Αγγελική Ιονάτος το 1994). Συναντάμε επίσης στίχους της Λίνας Νικολακοπούλου στον κύκλο τραγουδιών *Πολιτεία Γ'.*

Στο έργο του Μάνου Χατζιδάκι η αναζήτηση μοιάζει ευκολότερη εκ πρώτης όψεως, καθώς η γυναίκα παρουσιάζεται στο έργο του και στην προσωπική του μυθολογία με πολλές μορφές και πολύ συχνά. Τα εμβληματικά τραγούδια «Σ' αγαπώ», σε ποίηση της Μυρτιώτισσας και «Κέλομαι σε Γογγύλα», σε ποίηση Σαφούς, από τον *Μεγάλο Ερωτικό* (1972), αναδεικνύουν κορυφαίες στιγμές της γυναικείας ποιητικής δημιουργίας. Η μελοποίηση ποιημάτων της Αγαθής Δημητρούκα, επίσης, προσφέρει τραγούδια όπως «Αρχαία βία προγονική» (από τις *Μπαλάντες της οδού Αθηνάς*, 1983) και «Η προσευχή του ακροβάτη» (από τον κύκλο *Αντικατοπτρισμοί*, 1993).

Ωστόσο, η καθαυτή γυναικεία ποιητική παρουσία στα τραγούδια του Χατζιδάκι μάλλον αποδεικνύεται απρόσμενα μικρή ποσοτικά, σε αντίθεση με τη βαρύνουσα ποιότητα των μελοποιημένων ποιημάτων, καθώς και την πληθωρική εμφάνιση της γυναικείας μορφής στο σύνολο του έργου του –σαν ένα μυστηριώδες «χαμόγελο της Τζοκόντας».

Χρύση Μάρμελ: Όπερα και διακειμενικότητα: Η όπερα *Αντιγόνη* (Antigone) του Μίκη Θεοδωράκη

Η όπερα *Αντιγόνη* (Antigone) του Μίκη Θεοδωράκη είναι μία από τις συνολικά πέντε όπερες με θέμα από την αρχαιοελληνική τραγωδία που ο συνθέτης δημιούργησε στην τρίτη φάση της μουσικής του πορείας, όταν άρχισε να ασχολείται με την όπερα ως είδος από το 1985. Για την *Αντιγόνη*, όπως και για τις άλλες του όπερες, ο Θεοδωράκης επινόησε τον όρο «λυρική τραγωδία», επειδή παρουσιάζει μια εκδοχή της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας μέσα από τη δομή της σύγχρονης όπερας. Το έργο ολοκληρώθηκε σε δύο χρόνια (1994-1996) και εμπεριέχει στοιχεία και επιρροές τόσο από τη συμφωνική μουσική όσο και από τους κύκλους τραγουδιών του συνθέτη της περιόδου 1960 -1980, κάτι που για τον ίδιο είναι απολύτως θεμιτό, αφού θεωρεί ότι η μουσική του είναι ένα ενιαίο σύνολο. Στη προτεινόμενη εισήγηση θα παρουσιαστεί η όπερα *Αντιγόνη* ως διακείμενο της ομώνυμης αρχαίας τραγωδίας του Σοφοκλή, με στόχο τη συγκριτική μελέτη τους όσον αφορά τη συνιστώσα του μύθου, αλλά και τον ρόλο της μουσικής σε συγχρονικό επίπεδο, δηλαδή τη συνολική ανασηματοδότηση

του μύθου μέσω της δεδομένης μουσικής φόρμας “όπερα” που επιλέχθηκε από τον συνθέτη. Επίσης ερευνώνται η μετατροπή του κειμένου της τραγωδίας σε λιμπρέτο όπως και ζητήματα δραματουργίας (πρωταγωνιστικοί χαρακτήρες, ο ρόλος του Χορού). Παράλληλα γίνεται αναφορά σε ιστορικά στοιχεία που αφορούν τα δύο έργα (δημιουργική διαδικασία, πρώτες εκτελέσεις, πρόσληψη) και η σύνδεση μουσικής και κειμένου (μουσική μορφή και ύφος). Τέλος, επισημαίνονται στοιχεία παραστασιακής ανάλυσης (σκηνοθετικές οδηγίες, σκηνική δράση).

Συνεδρία / Panel 12: Αναλυτικές Προσεγγίσεις I / Analytical Perspectives I

Christopoulou Valia: Between art and popular song: *Les Six Eluard* by Mikis Theodorakis

Mikis Theodorakis wrote *Les Eluard*, for voice and piano, in 1958, during his stay in Paris (1953-1960) where he studied with Olivier Messiaen and Eugène Bigot at the Conservatoire. The poems which he used for this work were written by the surrealist French poet Paul Eluard. The work consists of two song cycles: a) *Les 6 Eluard* (settings of ‘Les médieuses’ from the collection *Le livre ouvert*) and b) *Les 4 Eluard* (settings of poems from the collections *L'Amour la poésie* and *La capitale de la douleur*).

The proposed paper focuses on *Les Six Eluard*, the first of the two song cycles, mainly through analytical and aesthetic commentary. Firstly, I will present a structural and harmonic analysis of the songs and I will suggest that Theodorakis uses three types of musical material: polytonal, atonal, and tonal harmony. This material may be linked to two distinct approaches corresponding on the one hand to art music and modernist trends (polytonal and atonal musical material, as well as the use of surrealist poetry) and on the other hand to the aesthetics of popular song (tonal material, including references to an idiosyncratic musical language that Theodorakis would establish in the years to come). Thus *Les Six Eluard* emerge as a pivotal work which illustrates an experimentation both with modernist and popular idioms just before the composer’s decisive turn to what would later be termed as ‘éntechno laiko’. Furthermore, I will situate this analysis within the broader discussion on ‘éntechno laiko’ (‘popular art or artistic song’) (Tsetsos 2011, Samson 2013, Chardas 2024, Vlagopoulos 2024), and, finally, I will propose a reading of *Les Six Eluard* from the perspective of the modernism/postmodernism binary, in particular with respect to the postmodern (or antimodern) disdain for barriers between ‘high’ and ‘low’ culture.

Ραπτάκης Σόλων: Εφαρμογές της σενκεριανής ανάλυσης στην δημοφιλή μουσική: η περίπτωση τριών τραγουδιών του Μάνου Χατζιδάκι

Η σενκεριανή ανάλυση αποτελεί μία από τις πλέον ευρέως διαδεδομένες και, αδιαμφισβήτητα, μία από τις σημαντικότερες αναλυτικές προσεγγίσεις παγκοσμίως, με ανεκτίμητη συνεισφορά στην ανάδειξη της εσωτερικής δομικής συνοχής και πολυπλοκότητας του ρεπερτορίου της δυτικής έντεχνης μουσικής, πρωτίστως της εποχής της κυριαρχίας του τονικού συστήματος. Αντιθέτως, η προσέγγιση αυτή έχει μέχρι τούδε αξιοποιηθεί σε πολύ μικρότερο βαθμό για την μελέτη διαφορετικών ιδιωμάτων, τα οποία δύναται να απομακρύνονται κατά το μάλλον ή ήττον από τις τονικές αρχές και από το υφολογικό και ιστορικό πλαίσιο της έντεχνης μουσικής. Σχετικά με την δημοφιλή μουσική, ιδιαίτερα, η έρευνα έχει να επιδείξει έναν μάλλον περιορισμένο αριθμό δειγμάτων, με τα σχετικά άρθρα και πραγματείες να αφορούν σε ένα απειροελάχιστο μέρος του ρεπερτορίου, με έμφαση στα τραγούδια του Gershwin και συγχρόνων του, αλλά και στη μουσική των Beatles και δημιουργών της ίδιας περιόδου, όπως οι Jimi Hendrix και Paul Simon. Αναμενόμενα, ανάλογες απόπειρες με αναφορά στην ελληνική δημοφιλή εργογραφία απουσιάζουν, με την παρούσα εισήγηση να προβαίνει σε μία πρώτη αναλυτική επαφή, ξεκινώντας από το έργο του Μάνου Χατζιδάκι, η στενή σχέση του ιδιώματος του οποίου με το κλασικορομαντικό τονικό ιδίωμα επιτρέπει μία επί της ουσίας αβίαστη εφαρμογή της σενκεριανής μεθόδου. Επιλέχθηκαν τρία τραγούδια: “Χάρτινο το φεγγαράκι”, “Κεμάλ” και “Τα παιδιά κάτω στον κάμπο”. Ξεκινώντας από

την μουσική επιφάνεια, θα διεισδύσουμε σταδιακά στη βαθύτερη δομή τους, ανάγοντάς τα στην εκάστοτε μορφή του *Ursatz*, και ανιχνεύοντας τους τρόπους με τους οποίους το δομικό υπόβαθρο αλληλεπιδρά με την μορφή και αντικατοπτρίζεται στις επιφανειακές μοτιβικές σχέσεις. Κατόπιν, τα ερευνητικά μας συμπεράσματα θα αντιπαρατεθούν τόσο με ανάλογες αναλυτικές προσεγγίσεις δημοφιλών τραγουδιών που αναφέρθηκαν ανωτέρω, όσο και με πορίσματα αναλύσεων τραγουδιών της κλασικής και της ρομαντικής περιόδου της έντεχνης μουσικής.

Συνεδρία / Panel 13: Ιστορία II / History II

Komatović Nikola: “Is there anybody going to listen to my story...” or how did John Lennon replace Elvis Presley with Theodorakis?

By the end of 1965, it became clear that the rock group The Beatles was undergoing a significant transformation in musical genre. These changes were fully expressed on the LP album "Rubber Soul." These changes primarily related to the fact that the main authors, John Lennon and Paul McCartney, were increasingly distancing themselves from "classic" rock influences, such as Elvis Presley, Buddy Holly, and Cliff Richard, and were embracing a different, primarily folk sound. The gradual acceptance of the arranging ideas of guitarist George Harrison indicated a "turn" towards exoticism, which is especially evident in the instrumentation of Lennon's song "Norwegian Wood," where an Indian sitar replaced the electric guitar. On his part, Paul McCartney revived the French chanson through "Michelle." This prompted Lennon to respond in his way; however, instead of a French or Indian influence, he opted for a Greek one, which crucially shaped his song "Girl," with melodic and harmonic models most likely based on Mikis Theodorakis.

It is not entirely clear how the Greek folk melody found its way into Lennon's work. Although one can debate the significant connections between "The Beatles" and Greece (both before and after this album), it is assumed that Lennon encountered this sound differently, perhaps through the radio or Theodorakis' discographic releases.

This paper aims to examine the musical connections between The Beatles and Greece, and to analytically present how a rock musician perceives authorial folklore, especially that of a foreign composer who, by all Anglophone standards, is considered "exotic" for the mid-20th century.

Λεμονίδου Έλλη: Με παρρησία και τόλμη: Η δημόσια παρουσία του Μίκη Θεοδωράκη και του Μάνου Χατζιδάκι την περίοδο 1985-1989

Ένα από τα ειδοποιά χαρακτηριστικά τόσο του Μίκη Θεοδωράκη όσο και του Μάνου Χατζιδάκι ήταν η έντονη παρουσία τους στη δημόσια σφαίρα, τόσο μέσω ενεργειών που είχαν ως επίκεντρο την ιδιότητά τους ως μουσικών, όσο και μέσω παρεμβάσεων που σχετίζονταν άμεσα ή έμμεσα με την πολιτική ή άλλες πτυχές του δημόσιου βίου. Άλλοτε ευρείας αποδοχής, άλλοτε αμφιλεγόμενες και συγκρουσιακές, οι δράσεις και των δύο μεγάλων συνθετών διακρίνονταν σχεδόν πάντα για την τόλμη του πνεύματος και την παρρησία λόγου, γεγονός που, κατά την άποψη πολλών, μεγεθύνει στις μέρες μας το βάρος από την απώλεια της φυσικής τους παρουσίας.

Στην ανακοίνωση εστιάζουμε την προσοχή μας στη δημόσια παρουσία των δύο συνθετών κατά την περίοδο 1985-1989. Η επιλογή του συγκεκριμένου διαστήματος γίνεται για δύο λόγους: α) πρόκειται για μια εποχή με κομβική σημασία μέσα στο ευρύτερο κάδρο της μεταπολιτευτικής ιστορίας, καθώς, έχοντας απορροφήσει τις μεγάλες τομές του 1974 και του 1981, προετοιμάζει ουσιαστικά το έδαφος για τον μεγάλο και πολύπλευρο μετασχηματισμό της ελληνικής κοινωνίας μετά το 1990, β) η εποχή αυτή βρίσκει και τους δύο συνθέτες σε φάση ηλικιακής ωριμότητας και πλήρους καλλιτεχνικής καταξίωσης, γεγονός που προσδίδει ιδιαίτερη βαρύτητα και εμβέλεια στις δράσεις και τις τοποθετήσεις τους.

Στο επίκεντρο της μελέτης βρίσκονται οι παρεμβάσεις των δύο συνθετών σε θέματα ευρύτερου δημόσιου ενδιαφέροντος, χωρίς να αμελείται και η (συχνά αλληλένδετη με τα παραπάνω) πτυχή της καλλιτεχνικής τους δραστηριότητας. Αναδεικνύονται και σχολιάζονται γνωστά μέχρι σήμερα, αλλά και λησμονημένα περιστατικά από τη δράση τους, ενώ ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στην πρόσληψη από τα μέσα ενημέρωσης και την κοινή γνώμη. Η έρευνα στηρίζεται κατά κύριο λόγο στη μελέτη του τύπου της εποχής (εφημερίδες, περιοδικά) και άλλων έντυπων πηγών, ενώ συμπληρωματικά αξιοποιείται οπτικοακουστικό υλικό, καθώς και μαρτυρίες ανθρώπων που είχαν συνεργαστεί ή γνώριζαν προσωπικά τους δύο συνθέτες κατά την εξεταζόμενη περίοδο.

Συνεδρία / Panel 14: Αναλυτικές Προσεγγίσεις II / Analytical Perspectives II

Καπουρελάκος Βαλάντης - Τσούγκρας Κώστας: Ανάλυση του «Τρίο για βιολί, τσέλο και πιάνο» (1947) του Μίκη Θεοδωράκη: Ζητήματα μοτιβικής, μορφολογικής και αρμονικής δομής

Το «Τρίο για βιολί, τσέλο και πιάνο» του Μίκη Θεοδωράκη γράφτηκε το 1947, όταν ο συνθέτης ήταν μόλις 22 ετών. Θεωρείται ένα από τα σημαντικότερα έργα της πρώιμης δημιουργικής περιόδου του και αποτελεί το πρώτο του ολοκληρωμένο έργο μουσικής δωματίου, ωστόσο, η υπάρχουσα βιβλιογραφία δεν περιλαμβάνει κάποια μελέτη του, κάτι που ισχύει και για τα περισσότερα έργα της περιόδου αυτής. Η παρούσα ανακοίνωση επιδιώκει να αποκαλύψει τις συνθετικές αρχές και τεχνικές του Μίκη Θεοδωράκη κατά την πρώιμη φάση της καριέρας του, αναζητώντας τις βάσεις που τον οδήγησαν στην μετέπειτα εξέλιξή του ως συνθέτη. Η ανάλυση επικεντρώνεται σε τρεις βασικούς άξονες. Ο πρώτος αφορά τη μοτιβική δομή του έργου, δηλαδή τη δημιουργία και ανάπτυξη/παραλλαγή του μοτιβικού και ρυθμικού υλικού. Αναλύονται οι βασικές και δευτερεύουσες μουσικές ιδέες, τα θέματα και οι παραλλαγές τους, καθώς και η συμβολή των παραπάνω στη συνθετική συνάφεια του έργου. Ο δεύτερος άξονας αφορά τη μορφολογική δομή, με εστίαση στην ιεραρχία των ενοτήτων/υποενοτήτων του έργου και στις σχέσεις μεταξύ των μερών του, καθώς και στα στοιχεία κυκλικότητας ή αντιθετικότητας που ενσωματώνονται στη μορφή. Ο τρίτος άξονας της ανάλυσης αφορά την αρμονική δομή. Ερευνάται το συγχορδιακό υλικό, τα μετατονικά φθογγικά σύνολα, οι διευρυμένοι διατονικοί χώροι και οι τρόποι με τους οποίους ο συνθέτης χρησιμοποιεί την αρμονία για να δημιουργήσει μουσικά περιβάλλοντα και υφές, ώστε να αναδείξει τα μοτίβα και θέματα του έργου. Επιπλέον στόχος είναι να εντοπιστούν στο έργο στοιχεία ελληνικού χαρακτήρα, τα οποία αποτέλεσαν ουσιώδεις χαρακτηριστικό της μετέπειτα δημιουργικής πορείας του Μίκη Θεοδωράκη.

Τσούγκρας Κώστας: Ο Μάνος Χατζιδάκις και η τέχνη της μελοποίησης: Μουσικοποιητική ανάλυση δύο τραγουδιών από τον «Μεγάλο Ερωτικό»

Ο «Μεγάλος Ερωτικός» του Μάνου Χατζιδάκι, που δημιουργήθηκε και εκδόθηκε δισκογραφικά το 1972, είναι ένας κύκλος έντεκα τραγουδιών, ενορχηστρωμένα για οργανικό σύνολο και ερμηνευμένα από τον Δημήτρη Ψαριανό και την Φλέρη Νταντωνάκη, ο οποίος αντλεί το ποιητικό του υλικό από όλες τις εποχές της ελληνικής γλώσσας: την αρχαιοελληνική ποίηση και τραγωδία (Σαπφώ, Ευριπίδης), την ελληνιστική απόδοση της Βίβλου (Ασμα Ασμάτων του Σολομώντα), την αναγεννησιακή κρητική ποίηση (Χορτάτσης), τη δημοτική παράδοση (Λιανοτράγουδα) και την νεοελληνική ποίηση του 19ου και 20ου αιώνα (Σολωμός, Καβάφης, Σαραντάρης, Μυρτιώτισσα, Ελύτης, Γκάτσος). Σύμφωνα με τον Μ. Χατζιδάκι, ο κύκλος ανήκει στην πέμπτη δημιουργική του περίοδο και αποτελεί μια «πραγματεία περί Έρωτος», στην οποία επιδιώκει μια «ενότητα ύφους και ήχου» και μια «προσωπική έκφραση στο Τραγούδι σε επίπεδα αυστηρότερα και καθαρώς ποιητικά». Ο «Μεγάλος Ερωτικός» θεωρείται δικαίως ένας από τους σημαντικότερους κύκλους τραγουδιών της έντεχνης νεοελληνικής μουσικής, και έχουν δημοσιευθεί σημαντικά κείμενα σχετικά με αυτόν από Έλληνες μελετητές και μουσικολόγους. Ωστόσο, η υπάρχουσα βιβλιογραφία δεν περιλαμβάνει αρκετές αναλύσεις της ίδιας της μουσικής και της μελοποιητικής τεχνικής. Η παρούσα ανακοίνωση

επιχειρεί μια μουσικοποιητική ανάλυση δύο τραγουδιών του κύκλου, του "Σ' αγαπώ" της Μυρτιώτισσας (Θεώνη Δρακοπούλου) και του «Μέρες του 1903» του Κωνσταντίνου Καβάφη, εστιάζοντας σε ζητήματα αρμονικής και μορφολογικής δομής (τονικά και τροπικά στοιχεία, ιδιωματική χρωματικότητα), μουσικής υφής και ενορχήστρωσης, έχοντας ως στόχο να δείξει πώς επιτυγχάνεται η ενοποίηση ποιητικού λόγου και μουσικής.

Παλής Απόστολος: Προσέγγιση και επισκόπηση των «κλασικών» συνθέσεων του Θεοδωράκη για ένα και δύο πιάνο

Στην λιγότερο προβεβλημένη εργογραφία του Μίκη Θεοδωράκη που αφορά τη δυτική έντεχνη συνθετική δημιουργία περιλαμβάνονται τέσσερα πρωτότυπα έργα για ένα και δύο πιάνο. Τα έντεκα *Πρελούδια* για πιάνο του 1947, σύνθεση της πρώτης νεανικής συνθετικής περιόδου του συνθέτη εν μέσω πολιτικών διώξεων, αποτελούν έναν κύκλο σύντομων κομματιών χαρακτήρα, στα οποία ο νεαρός ακόμα συνθέτης πειραματίζεται σε διαφορετικά ύφη και τεχνοτροπίες πραγματοποιώντας αναφορές από το μπαρόκ και τον ρομαντισμό έως τους κύριους εκπροσώπους της μουσικής πρωτοπορίας της Ευρώπης αγγίζοντας τις παρυφές της τζαζ και εισάγοντας στοιχεία ελληνικότητας. Τα επόμενα τρία έργα είναι γραμμένα κατά το ίδιο έτος (1955) ως απότοκο των σπουδών του στη Γαλλία στη σύνθεση με τους Μεσσιάν και Μπιγκό. Στις τετραμερείς συνθέσεις του *Μικρή Σουίτα* και *Σονατίνα* για πιάνο (αφιερωμένη στον ομότεχνό του Χατζιδάκι) ο Θεοδωράκης εμπλέκει ρυθμικομελωδικά στοιχεία του κρητικού ιδιώματος, καθώς η Κρήτη αποτελούσε τον τόπο καταγωγής του, συνδυάζοντας την τροπικότητα και τον πρωτογονισμό με τον χορευτικό χαρακτήρα, τον λυρισμό και μία ξεκάθαρη διάθεση για επίδειξη πιανιστικής δεξιοτεχνίας. Ενώ στις *Πασσακάλιες* για δύο πιάνο ο Θεοδωράκης αξιοποιεί μία συνθετική μορφή του μπαρόκ εξελίσσοντας περαιτέρω την αρμονική του γλώσσα. Η παρούσα ανακοίνωση προσεγγίζει αναλυτικά τα συγκεκριμένα έργα εξετάζοντας το αισθητικό τους αποτύπωμα και τις επιρροές τους καθώς και τις πρακτικές πιανιστικής γραφής του συνθέτη με σκοπό μία συνολική αποτίμηση της έντεχνης συνθετικής παραγωγής του Θεοδωράκη για το πιάνο.

Συνεδρία / Panel 15: Λογοτεχνία II / Literature II

Meirelles Regina: Mikis Theodorakis and Pablo Neruda - A relevant friendship

This paper aims to examine the important role of those iconic figures of Greek music and Latin-American literature in the world nowadays. The musician Mikis Theodorakis (1925-2021) and the Chilean writer Pablo Neruda (1904-1973) were both involved in political movements associated to the production of popular music and literary forms that emerged in their countries after the second world war. Their work as well as the artistic production of Manos Hatzidakis “define the nature of post-war music” not only in Greece but contributed to produce in their native countries an aesthetical and ideological art, specially concerned with music and poetry deeply engaged to the values accepted by their popular cultures. Mikis Theodorakis composed the music for the poem Canto General in 1972 in France, when Pablo Neruda was the ambassador of Chile in Paris and with his wife attended some rehearsals of Mikis and his friends. The French edition of “Le Chant Général” was published in 1954 with illustration of Fernand Léger, with two more books written by the Chilean poet. The Greek composer was making a tour in Latin America and planned to present this musical work at the National Stadium in Santiago but while visiting Venezuela he received the news of the Pinochet military coup and the mass exterminations of Chileans at this place. So the concert was canceled. Years later, after Neruda’s death the interference of his wife Matilde Urrutia convinced the dictatorship leaders to give permission for the concert to be performed in Chile.

Γαραντούδης Ευριπίδης: Οι μελοποιήσεις της ελληνικής ποίησης από τη σκοπιά της νεοελληνικής φιλολογίας.

Με δεδομένο ότι οι συνθέτες Μίκης Θεοδωράκης και Μάνος Χατζιδάκις είναι οι αδιαμφισβήτητοι πρωτεργάτες και θεμελιωτές της σύνθετης ως καλλιτεχνικού και πολιτισμικού φαινομένου παράδοσης της μελοποίησης της ελληνικής (και ξένης) ποίησης, στα μεταπολεμικά χρόνια και εξής, στόχος της ανακοίνωσής μου είναι να περιγράψω και να σχολιάσω το ερευνητικό πεδίο, στο περιβάλλον της νεοελληνικής φιλολογίας, με αντικείμενό του τις μελοποιήσεις ελληνικών ποιητικών έργων, ιδίως εκείνων που έγιναν από τους Θεοδωράκη και Χατζιδάκι. Ενδεικτικά ορόσημα αυτού του ερευνητικού πεδίου είναι η μονογραφία του Ξενοφώντα Α. Κοκόλη, *Δεν είναι πια τραγούδι αυτό. Ο μελοποιημένος Καρυωτάκης* (1987) και η διατριβή της Ευαγγελίας Σκαρσουλή, *Ζητήματα πρόσληψης της νεοελληνικής ποίησης μέσα από την επαφή της με τη μουσική. Το παράδειγμα του ποιητή Γιάννη Ρίτσου: Η μελοποίηση του Επιτάφιου και της Ρωμιοσύνης* (2012), που εκπονήθηκε υπό την εποπτεία μου. Ο σχολιασμός του ερευνητικού πεδίου αποσκοπεί στο να εντοπιστούν τα κριτήρια εκείνα στη βάση των οποίων οι μελοποιήσεις κρίνονται ως αποτυχημένες ή επιτυχημένες, θεωρημένες από την ειδική σκοπιά μελετητών που αφενός “υπερασπίζονται” την αυτονομία των ποιητικών κειμένων ως καλλιτεχνικών έργων και αφετέρου υιοθετούν τη δυναμική της σύμπλευσης την οποία δημιουργεί ο διακαλλιτεχνικός διάλογος μουσικής και ποίησης. Προς την κατεύθυνση της ανάδειξης του διακαλλιτεχνικού διαλόγου μουσικής και ποίησης λειτούργησαν οι εργασίες του πρόσφατου διεπιστημονικού συνεδρίου «Τα τραγούδια που ’χω γράψει»: Νεοελληνική Ποίηση και Μουσική (στιχουργία, μελοποίηση, πρόσληψη)» (Αθήνα, Αμφιθέατρο Βιβλιοθήκης Φιλοσοφικής Σχολής Ε.Κ.Π.Α., 16-18 Δεκεμβρίου 2024).

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ / BIOGRAPHICAL NOTES

Συνεδρία / Panel 1: Ενόργανη Μουσική / Instrumental Music

Ανδρόνογλου Ιωάννης: Κατάγεται από τα Γιαννιτσά Πέλλας. Είναι Διδάκτωρ Μουσικολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης (κλασική κιθάρα) του Πανεπιστημίου Mozarteum-Salzburg (Αυστρία) και απόφοιτος των Τμημάτων Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου. Έχει ηχογραφήσει τους δίσκους *Travelling* (Legend Classics, 2010, επανέκδ. Αεράκης Κρητικό Μουσικό Εργαστήρι και Σείστρον, 2014) και *Ioannis Andronoglou performs Domeniconi, Dyens, Yilmaz* (Αεράκης, 2023). Έχει δημοσιεύσει σε έντυπη μορφή τα έργα του *Mandilatos Impressions* και *Fantasia on a Thracian folksong* (Αεράκης Κρητικό Μουσικό Εργαστήρι και Σείστρον, 2015), το σύγγραμμα *Η ελληνική παραδοσιακή μουσική ως πηγή έμπνευσης στη σύνθεση έργων για κιθάρα* (Αεράκης Κρητικό Μουσικό Εργαστήρι και Σείστρον, 2020) όπως και έχει συμμετάσχει ως συγγραφέας κεφαλαίου στο συλλογικό τόμο *Legacies of Ancient Greece in Contemporary Perspectives* (Η.Π.Α.: Vernon Press, 2022). Άρθρα του έχουν δημοσιευτεί σε πρακτικά συνεδρίων και διεθνή επιστημονικά περιοδικά. Ως σολίστ έχει πραγματοποιήσει πολυάριθμες συναυλίες σε Ελλάδα και εξωτερικό και ως σολίστ-διδάσκων έχει συμμετάσχει σε σημαντικά, ανά τον κόσμο, φεστιβάλ κιθάρας (Guitar Foundation of America, Διεθνές Φεστιβάλ Κιθάρας Βόλου κ.α). Ως εισηγητής έχει συμμετάσχει σε συνέδρια με αντικείμενο την κιθάρα, όπως και σε συνέδρια μουσικολογικού, ιστορικού και παιδαγωγικού ενδιαφέροντος (Συνέδριο της Αυστριακής Μουσικολογικής Εταιρείας «Democracy – Materialization in and through Music»- Πανεπιστήμιο Mozarteum, Διατμηματικό Μουσικολογικό Συνέδριο της Ελληνικής Μουσικολογικής Εταιρείας, Διεθνές Κρητολογικό Συνέδριο, Dublin Guitar Symposium, Symposium on the Greeks/Πανεπιστήμιο Laurentian-Καναδάς κ.α.) και έχει πραγματοποιήσει ομιλίες/ρεσιτάλ σε σημαντικούς ερευνητικούς φορείς της χώρας (Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών και Μελετών «Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος κ.α.). Είναι καθηγητής κιθάρας του Μουσικού Σχολείου Γιαννιτσών. Διατελεί Καλλιτεχνικός Διευθυντής του Αλεξάνδρειου Δημοτικού Ωδείου Γιαννιτσών και Ακαδημαϊκός Υπότροφος του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας (Σχολή Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών/Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών), όπου έχει περατώσει, επίσης, μεταδιδακτορική έρευνα. Είναι μέλος της Ελληνικής Μουσικολογικής Εταιρείας.

Αλεξιάδης Μηνάς: Διπλωματούχος σύνθεσης του Πανεπιστημίου Robert Schumann (Ντύσσελντορφ), πτυχιούχος της Νομικής Σχολής και διδάκτωρ μουσικολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών. Το ερευνητικό του έργο προσανατολίζεται κυρίως στην όπερα και το μουσικό θέατρο του 20ού και του 21ου αιώνα, και στις σχέσεις μεταξύ έντεχνης ευρωπαϊκής και (αφρο)αμερικάνικης μουσικής. Συνθέσεις του έχουν παρουσιαστεί, μεταδοθεί από ραδιοφωνικά / τηλεοπτικά δίκτυα διεθνώς και έχουν δισκογραφηθεί σε 28 δίσκους βινυλίου και CD σε Ελλάδα, Ιταλία, Ιαπωνία, Γερμανία και Αγγλία. Όπερες και μουσικοθεατρικά του έργα έχουν παρουσιαστεί, μεταξύ άλλων, στην Alte Oper Frankfurt, στην Εθνική Λυρική Σκηνή και στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών. Μέλος του Δ.Σ. και Αντιπρόεδρος της Ένωσης Ελλήνων Μουσουργών (1989-2013), μέλος του Δ.Σ. και γενικός γραμματέας της Εθνικής Λυρικής Σκηνής (2002-2006). Συνθέσεις του έχουν εκδοθεί από τις εκδόσεις Treves Music Publishing, «Panas» και «K.E.M/ Κέντρο Ελληνικής Μουσικής». Κείμενα και μονογραφίες του από τις Εκδόσεις Παπαζήση, «Φ.Νάκας», Peter Lang – International Academic Publishers κ.α. Από το 2004 καθηγητής στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών, από το 2020 καθηγητής στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Συνεδρία / Panel 2: Πρόσληψη / Reception

Κολυδάς Τάσος: Διατελεί μέλος του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών με την ιδιότητα του Εργαστηριακού-Διδακτικού Προσωπικού. Είναι διδάκτωρ μουσικολογίας, διπλωματούχος μεταπτυχιακών σπουδών πληροφορικής και κιθαριστής. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα στρέφονται γύρω από την έντεχνη ελληνική μουσική, την ψηφιακή διαχείριση πολιτισμικής κληρονομιάς και τις τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνιών στην εκπαίδευση. Έχει διδάξει μαθήματα ιστορικής μουσικολογίας και ψηφιακής μουσικολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Έχει αναπτύξει διαδικτυακές εφαρμογές στο πλαίσιο ερευνητικών προγραμμάτων και έργων ψηφιοποίησης πολιτιστικών συλλογών για το Πανεπιστήμιο Αθηνών, την Εθνική Λυρική Σκηνή, το Ινστιτούτο Έρευνας Μουσικής Ακουστικής, το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων κ.ά. Είναι μέλος της Ελληνικής Μουσικολογικής Εταιρίας, του Ελληνικού Παραρτήματος της IAML, του ΕΣΜΑ Carl Orff και της EEME.

Marija Golubović: Graduated in piano (Faculty of Music at the University of Arts in Belgrade) and obtained her PhD in history (Faculty of Philosophy, University of Belgrade). She is currently employed as a Research Associate at the Institute of Musicology of the Serbian Academy of Sciences and Arts. Her work is focused on the cultural and musical legacy of Russian émigrés in Belgrade and the Kingdom of SCS/Yugoslavia, the development of popular culture in the interwar period, and the piano repertoire of Serbian and Yugoslav composers in the 20th and 21st centuries. In addition to numerous academic publications, she has participated in a wide range of international conferences. She currently serves as Assistant Editor of the journal *Muzikologija*–Musicology, published by the Institute of Musicology of the Serbian Academy of Sciences and Arts. She is a member of the Serbian Musicological Society, the International Association for the Study of Popular Music (IASPM), and the Board for the Protection of Serbian Musical Heritage within the Department of Arts of the Serbian Academy of Sciences and Arts.

Μονεμβασίτης Γιώργος: Γεννήθηκε το 1947 στο Γύθειο. Αγάπησε μικρός τη μουσική, καθώς μεγάλωσε στους απόηχους της εποχής του Τζοκόντο Μορέτι (1867-1941). Σπούδασε την σχολή Πολιτικών Μηχανικών του ΕΜΠ (1965-70). Στη διάρκεια των σπουδών του υπήρξε βασικό μέλος της Μικτής Χορωδίας του ΕΜΠ και σολίστ κλασικής κιθάρας στις εκδηλώσεις της, μολονότι αυτοδίδακτος. Από το 1970 εκπονεί στατικές μελέτες οικοδομικών και συγκοινωνιακών έργων, συνεργαζόμενος με διακεκριμένους αρχιτέκτονες, σε βραβευμένα, συχνά, έργα. Από το 1978 ασχολείται αδιαλείπτως ως κριτικός και σχολιαστής μουσικών δρωμένων – εντεταλμένος κριτικός της εφημερίδας ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ (1984-96 & 2013-14), κειμενογράφος προγραμμάτων μουσικών εκδηλώσεων και εκδόσεων, καθώς και παραγωγός-παρουσιαστής μουσικών εκπομπών – κυρίως από το Τρίτο Πρόγραμμα της ΕΡΑ (1982-2000). Για 25 χρόνια (1989-2013) δίδαξε σε δημοσιογραφικές σχολές Ιστορία της Μουσικής, Τέχνη και τεχνική του ραδιοφώνου, καθώς και Μουσική επικοινωνία. Συμμετείχε στα Επιστημονικά Συνέδρια Ιονίου Πανεπιστημίου & Φιλαρμονικής Εταιρείας Κερκύρας *Η Μπάντα πνευστών στην Ελλάδα – Ιστορία και προοπτικές* (Κέρκυρα, Απρίλιος 2019) και *Νεοελληνική Μουσική – Ζητήματα Ιστορίας και Ιστοριογραφίας* (Κέρκυρα, Μάρτιος του 2020· ματαιώθηκε λόγω κορωνοϊού· εκδόθηκε όμως συλλογικός τόμος με τα σχετικά κείμενα). Συμμετείχε επίσης ως ομιλητής στο Επετειακό Επιστημονικό Συνέδριο *Η Βόχα στον Χρόνο* (Βραχάτι, Οκτώβριος 2021). Τίτλος της εκεί ομιλίας του: «Βράχο, βράχο τον καημό μου στο Βραχάτι τον ξεχνώ – Το Βραχάτι τοπόσημο αναφοράς στην εργογραφία (και τη ζωή) του Μίκη Θεοδωράκη».

Συνεδρία / Panel 3: Έντεχνο Λαϊκό I / Art-Popular Song (entechno laiko) I

Michael Christina: Musicologist whose work explores Greek composer Manos Hadjidakis, intersections of art and popular music, genre formation, cultural modernism, music and literature, music and identity, and incidental music for theatre. She received her PhD in Music from City, University of London in 2017, with a thesis titled *Contemplating Identity and Genre in Greek Popular Song: The Theatrical Compositions of Manos Hadjidakis Between 1944 and 1966*. She also holds an MMus in Historical Musicology from King's College London and a BMus from City, University of London. Her work focuses on the ways in which 20th-century Greek composers negotiated tradition, modernity, aesthetics, and national identity, while she also contemplates cultural politics of Greece in the 20th century more broadly. She has presented her work at numerous national and international conferences and published in peer-reviewed journals and edited volumes, including *The Companion to Music and Modern Literature* (Routledge, 2022). She currently works as a part-time lecturer of music history at the University of Nicosia and serves as Assistant Artistic Director of the Cyprus Symphony Orchestra.

Diamantouli Eirini: Graduate of the University of Oxford and King's College London. She received her PhD from the University of Cambridge in 2024, which examined the cultural legacy of the Russian Revolution on Greek music from c. 1945 to 1974. Her current interests centre on ethnic identity formation and musical nation-building in the works of lesser-known Greek composers at the turn of the twentieth century. She recently completed a post doctoral research fellowship at the Music Library of Greece, focusing on the composer Emilios Riadis, and she now works in the Music Collections department of the British Library.

Μάρκος Τσέτσος: Καθηγητής αισθητικής της μουσικής στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Ε.Κ.Π.Α., απ' όπου έλαβε το διδακτορικό του (1999). Σπούδασε κλασική κιθάρα στο Εθνικό Ωδείο (1979-1986) και διεύθυνση ορχήστρας στο Κρατικό Ωδείο "Ρίμσκυ-Κόρσακοφ" της Αγίας Πετρούπολης (1987-1993). Έχει δημοσιεύσει επτά βιβλία (κυριότερα: *Το μουσικό αγαθό. Θεωρίες καλλιτεχνικής αξίας*, 2020, βραβείο Ένωσης Ελλήνων Θεατρικών και Μουσικών Κριτικών, *Η μουσική στη νεότερη φιλοσοφία*, 2012, *Εθνικισμός και λαϊκισμός στη νεοελληνική μουσική*, 2011, *Βούληση και ήχος. Η μεταφυσική της μουσικής στη φιλοσοφία του Σοπενχάουερ*, 2004), πολυάριθμα άρθρα σε ακαδημαϊκά περιοδικά και συλλογικούς τόμους στην Ελλάδα και το εξωτερικό και τις πρώτες σχολιασμένες μεταφράσεις στα ελληνικά σημαντικών κειμένων φιλοσοφικής αισθητικής της μουσικής των Hegel (2002), Schopenhauer (2004), Hanslick (2003) και Plessner (2021), ενώ έχει επιμεληθεί τη μετάφραση της μελέτης του Max Weber *Για την κοινωνιολογία της μουσικής* (2023, μτφρ. Θ. Γκιούρας). Είναι μέλος της επιστημονικής επιτροπής των περιοδικών Μουσικολογία, Αξιολογικά και Signum (του Ε.Μ.Π.) και μέλος του Δ.Σ. του Ιδρύματος Σάκη Καράγιωργα.

Συνεδρία / Panel 4: Μουσική και Ποίηση / Music and Poetry

Ντούρου Μαρία: Μουσικολόγος, συνθέτρια, φιλόλογος. Διδάκτωρ του Τ.Μ.Σ. του Ε.Κ.Π.Α. με έμφαση στην Ιστορική-Συστηματική Μουσικολογία. Η διατριβή της πραγματεύεται την ύστερη περίοδο του έργου του Γιάννη Α. Παπαϊωάννου και έχει τιμηθεί με τη 'Δωρεά σε μνήμη Γ. Α. Παπαϊωάννου' του τμήματος Κληροδοτημάτων του Α.Π.Θ. Η μεταδιδακτορική της έρευνα πραγματεύεται τη μουσική απόδοση του Κ. Π. Καβάφη και διεξήχθη στο Τ.Μ.Σ. του Ιονίου Πανεπιστημίου (2018-2021). Μέλος της Ένωσης Ελλήνων Μουσουργών, της Ελληνικής Μουσικολογικής Εταιρείας και του Εργαστηρίου Ελληνικής Μουσικής του Τ.Μ.Σ. του Ιονίου Πανεπιστημίου. Σπούδασε σύνθεση στην École Normale de Musique de Paris και στο Ωδείο

Athenaeum. Έργα της έχουν ερμηνευτεί στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Το συγγραφικό της έργο περιλαμβάνει Πρόγραμμα Σπουδών και Οδηγό για τον Εκπαιδευτικό για το μάθημα 'Ευρωπαϊκή Μουσική Ιστορία' των Μουσικών Γυμνασίων, συμμετοχές σε συλλογικούς τόμους, δημοσιεύσεις σε μουσικολογικά περιοδικά και πρακτικά συνεδρίων. Υπηρέτησε τον θεσμό των Μουσικών Σχολείων (2001-2017) και διετέλεσε Διευθύντρια του Μουσικού Σχολείου Σιάτιστας (2011-2017). Δίδαξε 'Θεωρητικά της Μουσικής' στο Τ.Μ.Σ. του Α.Π.Θ. Γνωρίζει αγγλικά, γαλλικά, ισπανικά, είναι πτυχιούχος του Τμήματος Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Α.Π.Θ., κάτοχος του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Εξειδίκευσης 'Επιστήμη της Μετάφρασης' του Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας και μέλος του Ε.Ε.Π. του Τ.Μ.Σ. του Ιονίου Πανεπιστημίου με γνωστικό αντικείμενο 'Ανώτερα Θεωρητικά και Σύνθεση'.

Παπαδημητρίου Ρωξάνη: Είναι πτυχιούχος της θεωρητικής κατεύθυνσης του Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και κάτοχος Master of Music in Advanced Musical Studies – Opera Studies από το Royal Holloway and Bedford New College, University of London. Είναι διδάκτωρ του Τμήματος Μουσικών Σπουδών της Φιλοσοφικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, με τίτλο διατριβής «Μαρία Κάλλας, bel canto και αρχαιοελληνικό δράμα», ενώ παράλληλα φοιτά στο Τμήμα Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Κοψάρης Κοσμάς: Ο Κοσμάς Κοψάρης είναι Διδάκτωρ Φιλολογίας του Π.Ι. Εστιάζει ερευνητικά στην συγκριτική φιλολογία. Αντικείμενα του ερευνητικού του πεδίου είναι η γαλλική ποίηση του 19ου αιώνα, η ιταλική ποίηση του 20ου αιώνα, η ισπανική ποίηση του 20ου αιώνα, ζητήματα πρόσληψης στην νεοελληνική ποίηση και πεζογραφία του 20ου αιώνα. Είναι κριτικός λογοτεχνίας, αρθρογραφώντας σε τακτική βάση σε λογοτεχνικά περιοδικά και εφημερίδες. Είναι μέλος της Συντακτικής Επιτροπής του βραβευμένου Επιστημονικού Περιοδικού Πρεβεζάνικα Χρονικά. Διευθυντής του 2ου Γυμνασίου Πρέβεζας. Ζει και εργάζεται στην Πρέβεζα.

Χριστοδούλου Νίκος: Ο Νίκος Χριστοδούλου συνεργάζεται ως μαέστρος με ευρωπαϊκές ορχήστρες, όπως οι BBC Symphony Orchestra, Academy of St Martin in the Fields κ.ά. Η δισκογραφία του των συμφωνικών έργων του Σκαλκώτα, για την BIS, έχει διεθνείς διακρίσεις. Συνεργάζεται με τις ελληνικές ορχήστρες και τη Λυρική Σκηνή. Έχει διατελέσει διευθυντής της Συμφωνικής Ορχήστρας Δήμου Αθηναίων και της Συμφωνικής Ορχήστρας ΕΡΤ. Έχει συνθέσει έργα για ορχήστρα, για χορωδία, για σύνολα δωματίου, τραγούδια, σκηνική μουσική. Το έργο «Debussy Πρελούδια σε ενορχήστρωση Ν. Χριστοδούλου» (έκδοση Boosey & Hawkes) άνοιξε το Φεστιβάλ MITO το 2016 στο Τορίνο και στη Σκάλα του Μιλάνου, με την London Symphony Orchestra και τον G. Noseda. 1 Έχει κάνει κριτική εκδοτική επιμέλεια, από τα χειρόγραφα, συμφωνικών έργων του Σκαλκώτα, συμπλήρωση ελλείπουσας ενορχήστρωσης στο Tema con variazioni του Σκαλκώτα, κριτική αποκατάσταση του Κουαρτέτου με πιάνο του Ριάδη. Έχει επιμεληθεί συνέδρια για τους Μητρόπουλο, Σκαλκώτα (στο Βερολίνο και στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών), Chopin, Debussy. Έχει εκδόσει κείμενα για τους Σκαλκώτα, Μητρόπουλο, Chopin, Σεφέρη («Ο μουσικός Σεφέρης», έκδοση MIET). Σπούδασε πιάνο με την Μ. Μουρτζοπούλου και τον Γ. Πλάτωνα (Δίπλωμα, Ελληνικό Ωδείο), ανώτερα θεωρητικά και σύνθεση με τον Γ. Α. Παπαϊωάννου και στην Ανώτατη Σχολή Μουσικής του Μονάχου, διεύθυνση ορχήστρας στο Βασιλικό Κολλέγιο Μουσικής του Λονδίνου.

Συνεδρία / Panel 5: Ιστορία I / History I

Σωτηρίου Αγγελίνα: Γεννήθηκε στη Λεμεσό της Κύπρου. Μελέτησε ανώτερα θεωρητικά και τραγούδι και έλαβε τα αντίστοιχα πτυχία από το Ελληνικό Ωδείο. Ακολούθως σπούδασε στο Κολλέγιο Goldsmiths του Πανεπιστημίου του Λονδίνου με καθηγήτρια στο τραγούδι την Nan Christie και στη συνέχεια ειδικεύτηκε στην Εθνομουσικολογία με μεταπτυχιακές σπουδές κοντά στον καθηγητή John Baily. Έχει επίσης δίπλωμα στην Πολιτιστική Διαχείριση από το Birkbeck College του Πανεπιστημίου του Λονδίνου. Ερευνητικές της εργασίες παρουσιάστηκαν σε ημερίδες και διεθνή επιστημονικά συνέδρια, στην Κύπρο, την Ελλάδα και το εξωτερικό. Άρθρα της για ζητήματα μουσικής και πολιτισμού έχουν δημοσιευτεί σε έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα. Συμμετείχε το 2015 στην επιτυχή κατάθεση του φακέλου του Δήμου Λεμεσού, για εγγραφή του Καρναβαλιού της πόλης στον Εθνικό Κατάλογο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO. Η συμβολή της ως ειδικού επιστήμονα αφορούσε την καντάδα η οποία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του Καρναβαλιού της Λεμεσού. Ως ερμηνεύτρια κινείται σε ένα ευρύ φάσμα ρεπερτορίου, με κεντρικό άξονα το έργο των Χατζιδάκι και Θεοδωράκη και τα Πορτογαλικά Fados. Πέρα από την ερευνητική διάσταση της δουλειάς της και το τραγούδι, δραστηριοποιείται επαγγελματικά στην διοργάνωση συναυλιών και την εκπαίδευση.

Μαράτος Ανδρέας: Ζωγράφος και διδάκτορας Φιλοσοφίας του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης & Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου στο οποίο εκπονεί Μεταδιδακτορική έρευνα. Σπούδασε στο Μεταπτυχιακό πρόγραμμα: «Σχεδιασμός – Χώρος – Πολιτισμός» της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Ε.Μ.Π., στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών Αθήνας (Ζωγραφική και Τέχνη του Βιβλίου) και στο Τμήμα Φυσικής Α.Π.Θ. Έχει εργαστεί στην ιδιωτική εκπαίδευση ως καθηγητής Φυσικής και στη δημόσια δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως καθηγητής Καλλιτεχνικών. Έχει παρουσιάσει το ζωγραφικό του έργο σε τέσσερις ατομικές και πολλές ομαδικές εκθέσεις ζωγραφικής και έχει εκδώσει τρία καλλιτεχνικά βιβλία με τίτλους *Επτά λιποτάχτες*, *Το δάσος με τα πετρωμένα αηδόνια* και *Ο βροχοποιός*. Έργα του υπάρχουν στη συλλογή του Μουσείου Φρυσίρα, ενώ μέρος της δουλειάς του έχει χρησιμοποιηθεί σε εξώφυλλα λογοτεχνικών και ακαδημαϊκών εκδόσεων. Είναι συγγραφέας του βιβλίου *Ουτοπία κρυμμένη στο σώμα της πόλης/ Ο μουσικός κόσμος του Μίκη Θεοδωράκη και η εποχή του* (Ιανός, 2014), και, επιμελητής του συλλογικού τόμου 1821-2021: *Μνήμες Τεχνών – Θραύσματα Ιστορίας* (Ινστιτούτο Νίκος Πουλαντζάς & εκδόσεις Νήσος, 2021). Ζει και εργάζεται στην Αθήνα.

Συνεδρία / Panel 6: Λογοτεχνία I / Literature I

Ραζάκη Δήμητρα: Διδάκτωρ Νεοελληνικής Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Ε.Κ.Π.Α. Τα ερευνητικά ενδιαφέροντά της αφορούν κυρίως ζητήματα μετρικής και ερμηνείας της νεοελληνικής ποίησης, την ποίηση του Κ.Π. Καβάφη, την κριτική για την ποίηση του 19ου αιώνα στον περιοδικό τύπο της εποχής, την πρόσληψη της τέχνης του κινηματογράφου σε λογοτεχνικά περιοδικά.

Κοκκινίδη Εύα: Σπούδασε Φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, από όπου αποφοίτησε ως Class Valedictorian της Φιλοσοφικής Σχολής. Πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές Νεοελληνικής Φιλολογίας στο King's College του Λονδίνου, με μετεκπαίδευση στην Αγγλική Φιλολογία στο Harvard και στη Γαλλική Φιλολογία στη Σορβόνη. Η διδακτορική της διατριβή με τίτλο “The Modern Greek literary tradition in the major novels of Nikos Kazantzakis” (King's College, Λονδίνο 2016) βραβεύτηκε από το Schilizzi Foundation-London. Από το 2017 υπήρξε επιμελήτρια στις Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης και από το 2024 διδάσκει στο Πανεπιστήμιο Κρήτης. Είναι μέλος της Συντονιστικής Επιτροπής της Διεθνούς Εταιρείας Φίλων Νίκου Καζαντζάκη.

Συνεδρία / Panel 7: Η Τεκμηρίωση της Ελληνικής Μουσικής Ζωής μέσα από το Αρχείο του Μίκη Θεοδωράκη / Documenting Greek Musical Life through the Archive of Mikis Theodorakis

Μεράκου Στεφανία: Σπούδασε πιάνο και θεωρητικά στο Ελληνικό Ωδείο και επίσης στις Η.Π.Α. όπου έλαβε πτυχίο Β.Α. στη μουσικολογία από το State University of New York at Buffalo και πτυχίο Μ.Α. στο ίδιο αντικείμενο από το University of Connecticut. Στις Η.Π.Α. εργάστηκε στη βιβλιοθήκη του University of Connecticut και δίδαξε τη μέθοδο Suzuki σε παιδιά. Από το 1995, εργάστηκε στη Μεγάλη Μουσική Βιβλιοθήκη «Λίλιαν Βουδούρη», αρχικά ως υπεύθυνη για τη σύσταση και λειτουργία του Αρχείου Ελληνικής Μουσικής και κατόπιν ως διευθύντρια της από το 2005 έως το 2024. Μέσω της ιδιότητάς της αυτής διέτελεσε βασικός συντελεστής στο σχεδιασμό και υλοποίηση των υπηρεσιών, εκπαιδευτικών και ερευνητικών προγραμμάτων και άλλων δράσεων της Μουσικής Βιβλιοθήκης, όπως του «Digital Music Archive» του αποθετηρίου της Μουσικής Βιβλιοθήκης, του προγράμματος «Ευτέρπη: Τραγούδια για εκπαιδευτική χρήση – ψηφιακό μουσικό ανθολόγιο», του προγράμματος «ΜελΟδύσσεια: μια μουσική ιστορία για νέους» κ. ά. Στα ενδιαφέροντά της συγκαταλέγεται η μελέτη και διαφύλαξη του ελληνικού μουσικού πολιτισμού και η εφαρμογή νέων τεχνολογιών για την προβολή και διάθεση πληροφοριακού και εκπαιδευτικού υλικού. Είναι ιδρυτικό μέλος του Ελληνικού Παραρτήματος της IAML, επικεφαλής της Ελληνικής Επιτροπής του RILM, μέλος πολλών ελληνικών και διεθνών οργανισμών ενώ έχει δημοσιεύσει άρθρα και έχει παρουσιάσει εργασίες της σε διεθνή μουσικολογικά και βιβλιοθηκονομικά συνέδρια.

Αντωνελάκη Φιόνα: Διδάσκουσα Νεοελληνικής Φιλολογίας στο Τμήμα Φιλολογίας του ΕΚΠΑ και ακαδημαϊκή συνεργάτιδα στο Κέντρο Έρευνας για τις Ανθρωπιστικές Επιστήμες. Σπούδασε στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του ΕΚΠΑ και εκπόνησε τη διδακτορική διατριβή της στο King's College του Πανεπιστημίου του Λονδίνου (Ph.D. 2018). Έχει εκπονήσει μεταδιδακτορική έρευνα στα Πανεπιστήμια του Princeton (2019-21) και της Padova (2023-24) και έχει διδάξει στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2021-23). Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα επικεντρώνονται στη νεοελληνική ποίηση και ποιητική και στη σχέση της λογοτεχνίας με το θέατρο, τη μουσική και το ραδιόφωνο. Στις δημοσιεύσεις της περιλαμβάνονται άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά (*Byzantine and Modern Greek Studies*, *Journal of Greek Media & Culture*) και συλλογικούς τόμους (*C. P. Cavafy: Poetics and Reception: Music, History and the Arts*, Routledge, forthcoming). Είναι μέλος της συντακτικής επιτροπής του επιστημονικού περιοδικού *Journal of Greek Media & Culture*.

Βράκα Βάλια: Μουσικολόγος, απόφοιτη του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου, με ειδίκευση στην τεκμηρίωση της ελληνικής μουσικής. Από το 2002 εργάζεται στη Μεγάλη Μουσική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος «Λίλιαν Βουδούρη», όπου ξεκίνησε ως βοηθός μουσικολόγου στο Αρχείο Μίκη Θεοδωράκη. Από το 2006 έως το 2024 διέτελεσε υπεύθυνη του Αρχείου Ελληνικής Μουσικής, ενώ από τον Μάρτιο του 2024 έχει αναλάβει τη θέση της υπεύθυνης του Τομέα Ελληνικής Μουσικής της Βιβλιοθήκης. Το έργο της επικεντρώνεται στη διαχείριση τεκμηρίων ελληνικού ενδιαφέροντος, με ιδιαίτερη έμφαση σε σπάνιες και αρχαιακές συλλογές. Είναι ενεργό μέλος της επιστημονικής κοινότητας και το ερευνητικό της έργο περιλαμβάνει δημοσιεύσεις και εισηγήσεις σε διεθνή συνέδρια, με βασικό άξονα την τεκμηρίωση και την ανάδειξη της ελληνικής πολιτιστικής κληρονομιάς μέσω ψηφιακών μέσων. Από το 2020 εκπονεί διδακτορική διατριβή στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

Χαρκιολάκης Αλέξανδρος: Μουσικολόγος, διευθυντής του Συλλόγου Οι Φίλοι της Μουσικής. Σπούδασε στο Ελληνικό Ωδείο, στο Πανεπιστήμιο του Σέφιλντ και στο Πανεπιστήμιο Αθηνών κι έχει διατελέσει διευθυντής της μουσικής βιβλιοθήκης Erol Ucer και λέκτορας ιστορικής μουσικολογίας στο ερευνητικό κέντρο για τη μουσική MIAM του Τεχνικού Πανεπιστημίου της Κωνσταντινούπολης. Είναι μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Κρατικής Ορχήστρας Αθηνών, μέλος ΔΣ του Μουσείου Ζάτουνας Μίκη Θεοδωράκη και επίτιμο μέλος της Ένωσης Ελλήνων Μουσουργών.

Συνεδρία / Panel 8: Πολιτική / Politics

Καλλιμοπούλου Ελένη: Εθνομουσικολόγος και Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Μελετά την ελληνική λαϊκή/παραδοσιακή μουσική με τα εργαλεία της εθνογραφικής και ιστορικής έρευνας. Είναι συγγραφέας του βιβλίου *Paradosiaká: Music, Meaning and Identity in Modern Greece* (Routledge, 2009), και συνεπιμελήτρια των βιβλίων *Αντι-αρχαία: επανεξετάζοντας την ιστορία από τα κάτω* (με τους Ρ. Β. Μπούσχοτεν και Β. Δαλκαβούκη, Ένωση Προφορικής Ιστορίας, 2021), *Μουσικές κοινότητες στην Ελλάδα του 21^{ου} αιώνα: Εθνογραφικές ματιές και ακροάσεις* (με την Α. Θεοδοσίου, Πεδίο, 2020), και *Εισαγωγή στην Εθνομουσικολογία* (με την Α. Μπαλάντινα, Ασίνη, 2014). Είναι ιδρυτικό μέλος της ερευνητικής ομάδας sonorCities και μέλος της διεθνούς συμβουλευτικής ομάδας του περιοδικού Ethnomusicology Forum.

Κορνέτης Κωστής: Διδάσκει σύγχρονη ιστορία στο Αυτόνομο Πανεπιστήμιο της Μαδρίτης. Έχει διδάξει ιστορία στο Brown, NYU, Sheffield και έχει διατελέσει Marie Curie fellow στο Carlos III και Santander Fellow στις Ιβηρικές Σπουδές στο St Antony's College της Οξφόρδης. Έχει δημοσιεύσει τα *Children of the Dictatorship. Student Resistance, Cultural Politics and Student Resistance in the 'Long 1960s' in Greece* (Berghahn Books 2013/Πόλις, 2015) και έχει συνεπιμεληθεί τα *Consumption and Gender in Southern Europe since the Long 1960s* (Bloomsbury 2016), *Rethinking Democratization in Spain Greece and Portugal* (Palgrave Macmillan 2019) και *The 1969 Greek Case at the Council of Europe* (Bloomsbury 2024).

Θεοχάρη Αφροδίτη: Αριστούχος απόφοιτος του Τμήματος Μουσικών Σπουδών (integrated master) του ΕΚΠΑ με πτυχιακή εργασία: «Η μουσική στην Ελληνική κοινότητα των πολιτικών προσφύγων της Τασκένδης του Ουζμπεκιστάν, 1949-1975: ιδεολογία, θεσμοί και ταυτότητες». Επίσης είναι αριστούχος του Απολλωνίου Ωδείου στα Ανωτέρα Θεωρητικά (Αντίστιξη), στο Πιάνο και το Αρμόνιο. Είναι καθηγήτρια πιάνου και μουσικοκινητικής αγωγής στο Δημοτικό Ωδείο Αγίας Βαρβάρας επίσης έχει διδάξει σε ιδιωτικά εκπαιδευτήρια, Ωδεία και σε Δημόσια Ινστιτούτα Εκπαιδευτικής Κατάρτισης (ΔΙΕΚ).

Petroudi Georgia: Associate Professor at European University Cyprus. She holds a PhD in Historical Musicology from the University of Sheffield, having previously earned a master's degree in performance from the same university. Her research interests include contemporary Cypriot art music as well as compositions and their subsequent revisions as part of the creative process. She has published her research in a number of journals and has participated in a number of conferences, workshops and funded projects.

Christoforidis Michael: Professor in Musicology at the Melbourne Conservatorium of Music, University of Melbourne. He has published extensively on nineteenth- and twentieth-century Spanish music and dance, and its impact on Western culture. Other research interests include the impact of the visual arts upon musical modernism, issues of national identity and exoticism in music of the Mediterranean, and the history of the acoustic guitar. He has published two monographs: *Manuel de Falla and Visions of Spanish Music* (Routledge, 2017) and *Carmen and the Staging of Spain* (with Elizabeth Kertesz, Oxford University Press, 2018).

Συνεδρία / Panel 9: Έντεχνο Λαϊκό II / Art-Popular Song (entechno laiko) II

Κανέλλος Γιώργος: Ο Γιώργος Κανέλλος γεννήθηκε το 1991 και είναι διδάκτωρ του τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου. Το 2013 έλαβε το πτυχίο του από το τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου, ενώ την περίοδο 2014 - 2016 πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές στο ίδιο τμήμα, με ειδίκευση στον τομέα της νεότερης και σύγχρονης ιστορίας της Ελλάδας. Το 2023 ολοκλήρωσε και υποστήριξε τη διδακτορική του διατριβή η οποία έφερε τον τίτλο «Από το πολιτικό τραγούδι στα 'σκυλάδικα'. Η διαμόρφωση της λαϊκής πολιτισμικής ταυτότητας στην Ελλάδα της ύστερης μεταπολίτευσης» και πραγματοποιήθηκε τις πολιτικές προσλήψεις του λαϊκού τραγουδιού, κατά την περίοδο 1974-1989. Από τον Μάιο του 2022 έως τον Σεπτέμβριο του 2023 υπήρξε υπότροφος του ΙΚΥ, στο πλαίσιο της πράξης "Ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού μέσω της υλοποίησης διδακτορικής διατριβής - Υποδράση 2: Πρόγραμμα χορήγησης υποτροφιών ΙΚΥ σε υποψήφιους διδάκτορες των ΑΕΙ της Ελλάδας". Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα αφορούν την κοινωνική, πολιτιστική και πολιτική ιστορία της σύγχρονης Ελλάδας, με έμφαση στην περίοδο της Γ' Ελληνικής Δημοκρατίας και πιο συγκεκριμένα πτυχές όπως η σύνδεση πολιτικής και μουσικής. Από το 2013 παραδίδει ιδιαίτερα μαθήματα σε μαθήτριες και μαθητές Γυμνασίου και Λυκείου. Γνωρίζει Αγγλικά, Γαλλικά, Ιταλικά και Ισπανικά.

Κωνσταντινίδης Πάρις: Γεννήθηκε στην Αθήνα. Σπούδασε μουσικολογία στα πανεπιστήμια Αθηνών, Μονάχου και Βερολίνου (Χούμπολτ). Υπήρξε υπότροφος του Ιδρύματος Π. & Ε. Μιχελή και επισκέπτης διδάσκων στο Τμήμα Νεοελληνικών Σπουδών του Ελεύθερου Πανεπιστημίου του Βερολίνου. Εκπονεί διδακτορική διατριβή στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών, με θέμα την *Ορχήστρα των Χρωμάτων*, που ίδρυσε ο Μάνος Χατζιδάκις. Την έρευνά του έχει απασχολήσει επανειλημμένα το δίπολο Θεοδωράκη – Χατζιδάκι. Ενδεικτικά: «Αφομοιώνοντας τον Ψυχρό Πόλεμο: Οι συμφωνικές ορχήστρες των Θεοδωράκη – Χατζιδάκι στα μέσα της δεκαετίας του '60» στο Κώστας Καρδάμης (επίμ.), *Νεοελληνική Μουσική Ζητήματα Ιστορίας και Ιστοριογραφίας*, Φιλαρμονική Εταιρεία Κέρκυρας, Κέρκυρα 2021 / «Η Τυραννία της Ευρώπης επί της ελληνικής μουσικής: ο ευρωκεντρισμός των αντιμαχόμενων εκδοχών της ελληνικότητας» στο Κώστας Χάρδας, κ.ά. (επίμ.), *8ο Διατμηματικό Μουσικολογικό Συνέδριο*, Ελληνική Μουσικολογική Εταιρεία, Θεσσαλονίκη 2019 / *Mikis Theodorakis - Manos Chatzidakis Musik und Politik am Anfang der 1960er Jahre in Griechenland*, Humboldt-Universität zu Berlin, Βερολίνο 2011. Έχει εργαστεί στη πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια, ειδική και ωδειακή εκπαίδευση. Έχει αρθρογραφήσει για τις τέχνες και τον πολιτισμό, ενώ έχει συνεργαστεί με το Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, το Φεστιβάλ Αθηνών και την Εναλλακτική Σκηνή της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, στο πλαίσιο συγγραφής μουσικολογικών σημειωμάτων συναυλιών.

Chardas Kostas: Ο Κώστας Χάρδας είναι αναπληρωτής καθηγητής στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του ΑΠΘ και πιανίστας. Σπούδασε πιάνο και μουσικολογία στην Ελλάδα και στην Αγγλία. Ερευνητικά και εκπαιδευτικά ενδιαφέροντα: μουσική ανάλυση και θεωρία, ελληνική μουσική, μουσική του 19ου αιώνα έως σήμερα, ερευνητική προσέγγιση στη μουσική εκτέλεση, μουσική δωματίου. Κείμενά του έχουν δημοσιευθεί στην Ελλάδα (Μουσείο Μπενάκη, Studio University Press, κ.ά.) και στο εξωτερικό (Oxford University Press, Cambridge Scholar Press, Routledge, Bloomsbury Academic, κ.ά.). Στις δραστηριότητές του περιλαμβάνονται διαλέξεις για τα Τμήματα Ελληνικών Σπουδών των πανεπιστημίων Columbia (το 2014) και Harvard (το 2019). Το βιβλίο του «Για την ελληνική μουσική του εικοστού αιώνα» κυκλοφόρησε πρόσφατα από τις ανοιχτές πανεπιστημιακές εκδόσεις Κάλλιπος. Ως πιανίστας έχει εμφανιστεί στην Ελλάδα και στο εξωτερικό (Λονδίνο, Νέα Υόρκη, Πράγα, κ.α.). Είναι μέλος, μεταξύ άλλων, των συνόλων Piandaemonium (12 πιανίστες – 6 πιάνο), Alter Sonus (κόρνο, τσέλο, πιάνο) και του Τρίο με τον Απόλλωνα Γραμματικόπουλο (βιολί) και την Ήβη Παπαθανασίου (τσέλο). Ηχογραφήσεις: "In the Depth of the Looking Glass" (Naxos, 2013) (βραβευμένο από την Ένωση Ελλήνων Κριτικών Μουσικής και

Θεάτρου), "The American Album" (Centaur Records, 2016) και «Γιώργος Σισιλιάνος: Επετειακή Ηχογράφηση» (Ιριδα Classical, 2016). Το καλοκαίρι του 2025 το σύνολο Piandaemonium θα παρουσιάσει το «Άξιον Εστί» του Μίκη Θεοδωράκη σε νέα δική του ενορχήστρωση (σε συνεργασία με τον Νίκο Πουλάκη).

Συνεδρία / Panel 10: Μουσική, Οπτικοακουστικά και Ψηφιακά Μέσα / Music, Audiovisual and Digital Media

Τουμασάτος Ηλίας: Είναι διδάκτωρ Ιστορίας του Ιονίου Πανεπιστημίου (2013) και εργάζεται ως μόνιμος εκπαιδευτικός Κοινωνικών Επιστημών στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Είναι απόφοιτος των τμημάτων Νομικής (1995) και Θεατρικών Σπουδών (2000) του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος MSc στην Εκπαιδευτική Ψυχολογία (Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, 2021). Έχει δημοσιεύσει βιβλία και μελέτες γύρω από την ιστορία του θεάτρου, του τύπου, της λογοτεχνίας και της μουσικής, αλλά και λογοτεχνικά βιβλία, με έμφαση κυρίως στον χώρο των Ιονίων νησιών. Έχει επιμεληθεί πρακτικά συνεδρίων και δύο τόμους του επιστημονικού περιοδικού *Κεφαλληνιακά Χρονικά*, ενώ έχει συμμετάσχει από το 2001 μέχρι σήμερα σε επιστημονικά συνέδρια. Διατέλεσε από το 2000 έως το 2009 διευθυντής της Κοργιαλενείου Βιβλιοθήκης Αργοστολίου (ΝΠΙΔ εποπτευόμενο από το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού). Έχει διδάξει ως ακαδημαϊκός υπότροφος στο Τμήμα Ψηφιακών Μέσων και Επικοινωνίας του Ιονίου Πανεπιστημίου τα ακαδημαϊκά έτη 2021-22 και 2022-23.

Παπαδημητρίου Ρωξάνη: Είναι πτυχιούχος της θεωρητικής κατεύθυνσης του Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και κάτοχος Master of Music in Advanced Musical Studies – Opera Studies από το Royal Holloway and Bedford New College, University of London. Είναι διδάκτωρ του Τμήματος Μουσικών Σπουδών της Φιλοσοφικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, με τίτλο διατριβής «Μαρία Κάλλας, bel canto και αρχαιοελληνικό δράμα», ενώ παράλληλα φοιτά στο Τμήμα Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Πουλάκης Νίκος: Διπλωματούχος σύνθεσης, διδάκτορας (εθνο)μουσικολογίας του κινηματογράφου και μέλος ΕΔΙΠ του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του ΕΚΠΑ, όπου διδάσκει εθνογραφικό φιλμ, κινηματογραφική μουσική, ανθρωπολογία των οπτικοακουστικών μέσων, εφαρμοσμένη εθνομουσικολογία, οργάνωση και διαχείριση εθνομουσικολογικών αρχείων. Είναι μέλος ΣΕΠ του ΕΑΠ στο Πρόγραμμα «Σπουδές στον Ελληνικό Πολιτισμό», Επισκέπτης Καθηγητής στο Τμήμα Ψηφιακών Τεχνών και Κινηματογράφου του ΕΚΠΑ, ενώ έχει διδάξει στο Τμήμα Λαϊκής και Παραδοσιακής Μουσικής του ΤΕΙ Ηπείρου. Από τις εκδόσεις Ορφέως κυκλοφορούν τα βιβλία του *Μουσικολογία και Κινηματογράφος: Κριτικές Προσεγγίσεις στη Μουσική των Σύγχρονων Ελληνικών Ταινιών* και *Μουσική από το Οπτικό Θέατρο και τον Βωβό Κινηματογράφο*, ενώ έχει επιμεληθεί τον συλλογικό τόμο *Μουσικές του Κόσμου: Ηχοτοπία, Ταυτότητες και Πρακτικές*.

Πρατίλας Σπύρος: Υποψήφιος διδάκτορας εθνομουσικολογίας στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του ΕΚΠΑ. Κατέχει μεταπτυχιακό στην Κοινωνική και Πολιτισμική Ανθρωπολογία (Πάντειο Πανεπιστήμιο) και πτυχία στις Μουσικές Σπουδές (Κατεύθυνση Εθνομουσικολογίας και Πολιτισμικής Ανθρωπολογίας) και στην Ισπανική Γλώσσα και Φιλολογία (ΕΚΠΑ). Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα εστιάζουν στη σύνδεση της πολιτισμικής ταυτότητας και της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς με ζητήματα συμπερίληψης ευάλωτων ομάδων και δημόσιας ορατότητας. Είναι κάτοχος διπλώματος πιάνου, φούγκας, ενορχήστρωσης και σύνθεσης από το Ωδείο «Μουσικός Σύνδεσμος Αθηνών». Διαθέτει πολυετή εμπειρία ως καθηγητής θεωρητικών σε ωδεία και ως

μουσικός σε συναυλιακές, μουσικοχορευτικές και θεατρικές παραστάσεις, καθώς και σε ηχογραφήσεις. Από το 2003 εργάζεται ως μόνιμος εκπαιδευτικός μουσικής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ από το 2018 είναι μέλος της ομάδας Θεάτρου Playback «Storydrops» με ενεργή σκηνική παρουσία ως πιανίστας.

Συνεδρία / Panel 11: Ζητήματα Εκπαίδευσης, Ποίησης και Διακειμενικότητας / Issues of Education, Poetry and Intertextuality

Καψοκαβάδης Αλέξανδρος: Γεννήθηκε το 1981 στην Αθήνα. Σε ηλικία δέκα ετών ξεκίνησε μαθήματα κλασικής κιθάρας και θεωρητικών. Ως μαθητής του Μουσικού Σχολείου Δυτικής Αττικής ήλθε σε επαφή με τα νυκτά λαϊκά όργανα, δίπλα σε σημαντικούς δασκάλους όπως ο Χρίστος Τσιαμούλης και ο Νίκος Γράψας. Μετά το λύκειο, βρέθηκε κοντά στον Ross Daly και αφοσιώθηκε στο πολιτικό λαούτο και τις μουσικές παραδόσεις της Ανατολικής Μεσογείου. Είναι απόφοιτος του Τμήματος Μουσικών Σπουδών Αθηνών, κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος στη Μουσική κουλτούρα & Επικοινωνία και, από το 2015, διδάκτορας Εθνομουσικολογίας του ΕΚΠΑ. Δίδαξε στα μουσικά σχολεία της Παλλήνης, του Ιλίου και του Αλίμου, ενώ, από το 2009 μέχρι το 2021 εργάστηκε ως δάσκαλος μουσικής στα σχολεία της πρωτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης. Έχει συνεργαστεί, ως μουσικός εκτελεστής, με ορισμένους από τους σημαντικότερους δημιουργούς της ελληνικής μουσικής (Χρήστος Λεοντής, Νίκος Μαμαγκάκης, Σταύρος Ξαρχάκος, Νίκος Ξυδάκης, Λένα Πλάτωνος, Δημήτρης Παπαδημητρίου κ.ά.). Ως συνθέτης, εμφανίζεται στην ελληνική δισκογραφία με τα συγκροτήματα *Ματ σε 2 Υφές* και *Polis Ensemble*, έχοντας παράλληλα συμμετάσχει με τραγούδια και μουσικές του σε πολυάριθμες παραγωγές.

Δάκα Λίλυ: Γεννήθηκε στο Ηράκλειο Κρήτης. Είναι πτυχιούχος του Τμήματος Φιλολογίας του ΕΚΠΑ, κάτοχος του μεταπτυχιακού τίτλου DEA του Πανεπιστημίου της Σορβόνης (Institut Néo-Hellénique, Paris IV) και διδάκτωρ του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του ΕΚΠΑ. Η μουσική της κατάρτιση περιλαμβάνει δίπλωμα πιάνου (Ωδείο «Athenaeum» -τάξη Ντόρας Μπακοπούλου), masterclasses, σεμινάρια σε θερινές ακαδημίες, καθώς και επιμορφώσεις σε προγράμματα διά βίου μάθησης. Διδάσκει πιάνο στο Μουσικό Σχολείο Ηρακλείου από το 2000 και δραστηριοποιείται σε συναυλίες και εκδηλώσεις μουσικής και λόγου.

Χρύση Μάρμελ: Γεννήθηκε στην Αθήνα. Αποφοίτησε από τη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Σπούδασε κλασική κιθάρα. Πήρε Πτυχίο Αρμονίας και παρακολούθησε κύκλο ανώτερων θεωρητικών μαθημάτων με τον μαέστρο Γιάννη Ιωαννίδη. Πήρε Δίπλωμα Μονωδίας με Άριστα Παμψηφεί και Διάκριση και συνέχισε τη σπουδή όπερας στην Ιταλία με τον Arrigo Pola και στη Sommerakademie Mozarteum στο Salzburg με τον Rudolf Knoll. Ολοκλήρωσε το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Μουσική Ερμηνεία» με κατεύθυνση Μονωδία και ειδίκευση στο Lied, στο Τ. Μ. Σ. του Ιονίου Πανεπιστημίου. Είναι κάτοχος τίτλου Διδακτορικής Διατριβής από το Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών, με θέμα «Αρχαιοελληνική τραγωδία στη σύγχρονη νεοελληνική όπερα», με βαθμό Άριστα. Στο πλαίσιο μεταδιδακτορικής έρευνας στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης, ηχογράφησε πρόσφατα λόγια σολιστικά τραγούδια με συνοδεία πιάνου (Lieder) σημαντικών Ελλήνων συνθετών των αρχών του 20ου αι. (Σαμάρας, Σπάθης, Λεβίδης, Ριάδης, κ. ά.) με συνεργάτη τον πιανίστα και μουσικολόγο Αθανάσιο Τρικούπη. Ως υψίφωνος έχει εμφανιστεί σε όπερες και ορατόρια, ενώ έχει επίσης συνεργαστεί με διάφορες ορχήστρες. Συνεργάζεται σταθερά με τον Σύλλογο Φίλων Εκκλησιαστικού Οργάνου σε συναυλίες και ηχογραφήσεις εκκλησιαστικής μουσικής. Είναι μόνιμη καθηγήτρια (φιλόλογος και καθηγήτρια φωνητικής) στο Μουσικό Λύκειο Παλλήνης. Έχει βραβευτεί με Βραβεία Πρωτοποριακής Δράσης - Καλύτερης Πρακτικής στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

Συνεδρία / Panel 12: Αναλυτικές Προσεγγίσεις I / Analytical Perspectives I

Christopoulou Valia: Postdoctoral researcher, PhD in musicology, University of Athens. She graduated from the Department of French Language and Literature and the Department of Music Studies of the University of Athens. She has a piano diploma and a harmony degree from the National Conservatory of Athens, and a counterpoint degree from the Athenaeum Conservatory. She is the author of the *Catalogue of Works of Yorgos Sicilianos* (Panas Music, 2011) and a contributor to *Grove Music Online* and to the recently published collective volume *Perspectives on Greek Musical Modernism* (Routledge 2025). From 2022 to 2025 she worked at the Laboratory for the Study of Hellenic Music at the Department of Music Studies of the National and Kapodistrian University of Athens. Her research interests primarily focus on Greek art music, modernism, postmodernism and experimental music. She is a member of the experimental music ensemble *WHI*.

Ραπτάκης Σόλων: Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1991. Το 2012 έλαβε δίπλωμα πιάνου από το Αττικό Ωδείο με καθηγητή τον Διονύση Μαλλούχο, με βαθμό «Άριστα», πρώτο βραβείο και ειδική διάκριση. Επιπλέον, έχει βραβευθεί σε πανελλήνιους μουσικούς διαγωνισμούς (Β' βραβείο στον Πρώτο Αραφηνείο Διαγωνισμό, Α' βραβείο στον Πρώτο Πανελλήνιο Διαγωνισμό της UNESCO). Παράλληλα, ολοκλήρωσε σπουδές ανώτερων θεωρητικών, λαμβάνοντας πτυχία Αρμονίας, Αντίστιξης και Φυγής. Παρακολούθησε τον μεταδιπλωματικό κύκλο σπουδών «Μουσική χωρίς σύνορα» στην ειδικότητα “πιάνο”. Έχει συμμετάσχει ενεργά σε master classes των Daniel Blumenthal, Dmitry Bashkirov, Ευάγγελου Σαραφιανού, Lilia Boyadjieva και Nicholas Zumbro. Το 2014 αποφοίτησε από το Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών, ενώ το 2021 υποστήριξε με επιτυχία την διδακτορική του διατριβή (επιβλέπων καθηγητής: Ιωάννης Φούλιας) στο ίδιο τμήμα. Ως διδάσκων στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών, έχει αναλάβει τη διδασκαλία διαφόρων μαθημάτων μουσικής ανάλυσης και ερμηνείας. Είναι μέλος της Ελληνικής Μουσικολογικής Εταιρείας, στην ερευνητική ομάδα «Μουσική Θεωρία και Ανάλυση». Επιστημονικά του άρθρα και μεταφράσεις έχουν δημοσιευτεί σε μουσικολογικά περιοδικά έντυπα, ενώ επιπλέον έχει συμμετάσχει και σε μουσικολογικά συνέδρια. Έχει παρουσιάσει ατομικά ρεσιτάλ σε αθηναϊκές αίθουσες και έχει ακόμη εμφανισθεί σε μουσικά φεστιβάλ, μουσικοθεατρικές παραστάσεις, παρουσιάσεις μουσικολογικών συγγραμμάτων, αλλά και στις εκδηλώσεις του Τμήματος Μουσικών Σπουδών («Μουσικός Μάης»). Είναι καλλιτεχνικός διευθυντής και καθηγητής πιάνου και θεωρητικών στην Μουσική Σχολή Αθηνών.

Συνεδρία / Panel 13: Ιστορία II / History II

Komatović Nikola: Concluded Ph.D. at the University of Music and Performing Arts in Vienna under the mentorship of Prof. Dr. Gesine Schröder (his thesis focused on the harmonic language of César Franck) in 2018. He previously completed his Bachelor's degree in Music Pedagogy (2011) and his Master's degree in Music Theory (2012) at the Faculty of Music in Belgrade. Komatović researches historical theories, primarily those of tonality and harmony in France, the development of methodology in Eastern Europe (including the Soviet Union and former Yugoslavia), China, Popular Music, and certain aspects of modern and postmodern music, including the heritage of Ancient Greek and Byzantine music. In 2023, the Serbian Academy of Sciences and Arts home board granted him the title of independent research associate.

Λεμονίδου Έλλη: Καθηγήτρια Σύγχρονης Ιστορίας και Πρόεδρος του Τμήματος Ιστορίας-Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών. Τα κύρια ερευνητικά της ενδιαφέροντα σχετίζονται με την ιστορία του Α' και του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, τη διαχείριση επίμαχων και τραυματικών

γεγονότων του πρόσφατου παρελθόντος, τη σχέση Ιστορίας-Μνήμης και τη Δημόσια Ιστορία. Το συγγραφικό της έργο περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τις μονογραφίες: *Η Ιστορία στη μεγάλη οθόνη. Ιστορία, κινηματογράφος και εθνικές ταυτότητες* (Ταξιδευτής, Αθήνα 2017)· *Ιστορία και Μνήμη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου στην Ευρώπη* (Παπαζήσης, Αθήνα 2019)· *Ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος (1914-1918). Ιστορία μιας οικουμενικής καταστροφής* (Εστία, Αθήνα 2020).

Συνεδρία / Panel 14: Αναλυτικές Προσεγγίσεις II / Analytical Perspectives II

Καπουρελάκος Βαλάντης: Γεννήθηκε το 1990 στην Κομοτηνή. Ξεκίνησε τις μουσικές του σπουδές στο Θρακικό Ωδείο, όπου σπούδασε κλασική κιθάρα με τον Δημήτρη Σβυντρίδη και αρμονία με την Εύη Κυρέζη. Είναι απόφοιτος του Τμήματος Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (2011) και του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του ίδιου ιδρύματος (2024, βαθμός Αριστα). Η διπλωματική του εργασία (integrated master) έχει ως αντικείμενο την ανάλυση του Τρίο για βιολί, τσέλο και πιάνο (1947) του Μίκη Θεοδωράκη και εκπονήθηκε υπό την επίβλεψη του Κώστα Τσούγκρα. Κατέχει πτυχία αντίστιξης και φούγκας, ενώ τώρα φοιτά στο 3ο έτος της Σύνθεσης με καθηγητή τον Νίκο Ξανθούλη. Παράλληλα, σπουδάζει κλασικό τραγούδι με τον Γιώργο Σαμαρτζή.

Τσούγκρας Κώστας: Γεννήθηκε το 1966. Ξεκίνησε τις μουσικές του σπουδές στο Βόλο (ακορντεόν και θεωρητικά) και τις συνέχισε στη Θεσσαλονίκη (δίπλωμα σύνθεσης στην τάξη του Χρ. Σαμαρά). Είναι απόφοιτος του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου, στο οποίο και ολοκλήρωσε τη διδακτορική του διατριβή πάνω στην ανάλυση των "44 κομματιών για πιάνο" του Γ. Κωνσταντινίδη. Είναι καθηγητής συστηματικής μουσικολογίας και μουσικής θεωρίας/ανάλυσης στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του ΑΠΘ και καθηγητής θεωρητικών και σύνθεσης στο Κρατικό Ωδείο Θεσσαλονίκης. Μουσικολογικές εργασίες του έχουν παρουσιαστεί σε ελληνικά και διεθνή συνέδρια και έχουν δημοσιευθεί σε επιστημονικά περιοδικά (*Musicae Scientiae*, *JNMR*, *Music Perception*, *JIMS*, *RASMB journal*, *Πολυφωνία*, *Μουσικολογία*, κ.α.) και κεφάλαια συλλογικών τόμων (*Routledge*, *Bärenreiter*, *Springer*, *Grove Music Online*, κ.α.). Έργα του έχουν παρουσιαστεί στην Ελλάδα και στο εξωτερικό από καταξιωμένους μουσικούς ή σύνολα (*Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης*, *Νέο Ελληνικό Κουαρτέτο*, *dissonART*, *Piandaemonium*, *Norbotten NEO*, κ.α.), έχουν εκδοθεί από την *Panas Music* και έχουν δισκογραφηθεί από την *IRIDA Classical* και την *Phasma Music*. Είναι μέλος της Ένωσης Ελλήνων Μουσουργών, την οποία και εκπροσώπησε στις *World Music Days* της *ISCM* το 2012 (Βέλγιο) και το 2019 (Εσθονία).

Παλής Απόστολος: Γεννημένος στην Καρδίτσα. Πτυχιούχος Μουσικολογίας του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του ΕΚΠΑ, στο οποίο εισήχθη ως πρώτος, και αριστούχος διδάκτορας του ίδιου τμήματος με διδακτορική διατριβή με θέμα τη ζωή και το έργο του συνθέτη, πιανίστα και παιδαγωγού Λώρη Μαργαρίτη. Διπλωματούχος των Μουσικών Πανεπιστημίων Βερολίνου και Λειψίας με σολιστικό δίπλωμα πιάνου και master με άριστα παμψηφεί και διάκριση. Κάτοχος πτυχίων ανώτερων θεωρητικών. Υπότροφος πολλών Ιδρυμάτων και βραβευθείς πολλών διεθνών διαγωνισμών πιάνου, μουσικής δωματίου και σύνθεσης σε Ελλάδα, Γερμανία, Ιταλία, Ισπανία. Διακρίσεις από την Ακαδημία Αθηνών και την Ένωση Ελλήνων Κριτικών Θεάτρου και Μουσικής. Ως σολίστ πιάνου εμφανίστηκε στις σημαντικότερες αίθουσες συναυλιών του κόσμου, συμπράξεις με πολλές ορχήστρες και ηχογραφήσεις, μεταξύ άλλων και έργων Ελλήνων δημιουργών. Πρώην μέλος του πιανιστικού κουαρτέτου *Aurora* και του συγκροτήματος σύγχρονης μουσικής *Ergon Ensemble*. Στο μουσικολογικό πεδίο ανακοινώσεις στα πεδία της ιστορικής μουσικολογίας, της ανάλυσης και της μουσικής ερμηνείας και εκτέλεσης σε μουσικολογικά συνέδρια και ημερίδες σε Ελλάδα και εξωτερικό, άρθρα και δημοσιεύσεις σε μουσικολογικά και μουσικά περιοδικά και λήμμα στην ηλεκτρονική εγκυκλοπαίδεια *Grove Music Online*. Έχει διδάξει τα μαθήματα «Μουσική ερμηνεία»

και «Εκτέλεση στο πιάνο» στο Τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του ΠΑΜΑΚ και στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του ΕΚΠΑ. Αποτελεί τακτικό μέλος της Ελληνικής Μουσικολογικής Εταιρείας.

Συνεδρία / Panel 15: Λογοτεχνία II / Literature II

Meirelles Regina: Music teacher in Music School at Rio de Janeiro Federal University (UFRJ) in Rio de Janeiro, Brazil, since 1982. She has a Doctorate degree in Communication and Culture at the Communication School at Rio de Janeiro Federal University as well as a Master degree in Education at the same University. She has a Graduation in Piano and an Undergraduate degree in English at Rio de Janeiro State University (UERJ). As a music teacher she has been Coordinate and Head teacher at Pedro II high school in Rio de Janeiro. She works as a Post-Graduation teacher and does research in the field of Ethnomusicology, National Folklore and Brazilian Popular Music. She is a member of the International Association for the Study of Popular Music and coordinates social and cultural projects in Music and Education areas. She wrote and published many articles about Brazilian Popular Music and published recently the book *Nos Passos do Samba: trezentos anos de tradição* – the history of the *samba* dance in Brazil.

Γαραντούδης Ευριπίδης: Γεννήθηκε στην Καβάλα το 1964. Είναι Καθηγητής Νεοελληνικής Φιλολογίας στο Τμήμα Φιλολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Τα ερευνητικά ενδιαφέροντά του επικεντρώνονται στη μελέτη της νεοελληνικής λογοτεχνίας, ιδίως της ποίησης, του 19ου, του 20ού και του 21ου αιώνα και εντοπίζονται στους κλάδους της μετρικής, της ιστορίας της λογοτεχνίας και της ερμηνείας των λογοτεχνικών κειμένων. Είναι διευθυντής του Εργαστηρίου Νεοελληνικής Φιλολογίας του Τομέα Νεοελληνικής Φιλολογίας. Επίσης είναι διευθυντής του περιοδικού *Σύγκριση* της Ελληνικής Εταιρείας Γενικής και Συγκριτικής Γραμματολογίας. Δημοσίευσε έξι ποιητικά βιβλία από το 2009 μέχρι το 2024, ένα θεατρικό αναλόγιο με θέμα τον Γιώργο Σεφέρη, καθώς και μεταφράσεις ιταλών ποιητών του 20ού αιώνα, όπως του Σάντρο Πέννα (Κρατικό Λογοτεχνικό Βραβείο Μετάφρασης έργου ξένης λογοτεχνίας σε ελληνική γλώσσα 2021).

